

Indische koffer vol recepten van Oma Stien (94) pag. 13

In dit nummer

**Miljardenschuld aan
Indische gemeenschap
weggemoffeld.....2**

**Onderzoek koloniale
oorlog gedoemd te
mislukken.....4**

**Reactie hierop van
Bert Immerzeel.....8**

**Geschiedenis van de
Indonesische keuken
in Nederland.....10**

**Indische recepten van
Oma Stien (94).....13**

**Het verhaal van een
Sinyo (3).....14**

**Federatie Indische
Nederlanders.....19**

**Raden Saleh, beroemd
in Indonesië.....20**

**Crowdfunding boek
'Antara Nusa'.....22**

**De oorlog van mijn
vader.....27**

**'The Battle' naar jouw
school?.....29**

De Van Imhoff.....36

*Nederlands Indisch
Cultureel Centrum*

Van de redactie

In dit laatste nummer van 2017 aandacht voor een kritische noot omtrent het grote onderzoek naar de koloniale oorlog, erna becommentarieerd in een artikel door Bert Immerzeel. Verder in twee artikelen de Indonesische keuken met een stuk geschiedenis en een nieuw kookboek naar de recepten van de 94-jarige Oma Stien. Bijzondere aandacht ook voor een crowdfunding actie voor het boek 'Antara Nusa'. Tenslotte een Kerstcolumn van Chantal Snijders Merkelbach. **Vers van de pers:** De ondergang van de Van Imhoff. Rest ons nog u allen bijzonder gezellige Kerstdagen toe te wensen en een heel gelukkig 2018 in gezondheid en voorspoed.

Heeft u trouwens zelf een verhaal te vertellen, waarvan u

denkt dat dit onze lezers zal interesseren? NICC Magazine stelt haar redactionele inhoud graag voor u open. De redactie wenst u weer heel veel leesplezier. Graag willen wij u ook wijzen op de mogelijkheid **NICC Magazine als advertentie medium** te gebruiken. Hierbij een oproep aan alle lezers die eigenaar zijn van een bedrijf of er werkzaam zijn als PR manager om NICC Magazine als mogelijkheid te zien om **uw bedrijf of product onder de aandacht** van nu 9500 abonnees te brengen. Tevens willen wij een beroep doen op uw waardering als abonnee voor het zeer vele werk dat wij maandelijks aan NICC Magazine hebben. Houdt u in gedachten dat NICC Magazine geheel GRATIS is, hetgeen echter niet betekent dat wij geen kosten hebben. Juist in deze tijden is

uw betrokkenheid bij NICC Magazine van groot belang en vragen wij u een **VRIJWILLIGE DONATIE**. Wij zullen u daarvoor zeer dankbaar zijn en u zult verzekerd zijn van een blijvende gratis toezending van uw geliefde en gewaardeerde NICC Magazine. Onze volledige bankgegevens zijn: (BIC: RABONL2U)

NL39 RABO 0129 2168 36,

t.n.v. **N.I.C.C.** Den Haag NL.

Mogen wij u tenslotte vragen om NICC Magazine zoveel mogelijk bij uw familie, vrienden en kennissen onder de aandacht te brengen? Vraag hen ook gratis abonnee te worden. Wij wensen u weer veel plezier met uw NICC Magazine. En mede dankzij uw donaties en advertenties kan NICC Magazine helemaal GRATIS blijven.

Hans Vogelsang, hoofdredacteur.

Miljardenschuld aan Indische gemeenschap weggemoffeld

Door: Tonny van der Mee

Na het bereiken van een akkoord over de Backpay en een collectieve erkenning in de vorm van een Indisch Centrum in Den Haag, rommelt het nog steeds in de Indische gemeenschap. Een deel van de Indische mensen heeft een bekende houding van: 'Sudah, laat maar, het moet nu eindelijk eens ophouden; die hebben meegemaakt zijn al bijna allemaal dood'. Maar daarentegen een groot deel vindt deze overeenkomsten en genoegdoening een compleet 'lachertje' en volstrekt onvolgende. Hier een artikel uit het AD dat de mening van die laatste groep kristalhelder verwoordt.

Nederland moffelt een miljardenschuld aan de Indische

*gemeenschap weg. Dat stellen nabestaanden van voormalige KNIL-militairen en ambtenaren uit Nederlands-Indië. Gesteund door de **Stichting Task Force Indisch Rechtsherstel** en de **Stichting Indisch Platform 2.0** (niet te verwarren met 'Het Indisch Platform' dat eerder genoemde akkoorden in overleg met de voormalige Staatssecretaris Martin van Rijn heeft bereikt) willen ze opnieuw de strijd met de Nederlandse overheid aangaan*

De kwestie draait om 82.000 voormalige militairen en ambtenaren in Nederlands-Indië.

Tijdens de Japanse bezetting (1942-1945) hebben ze geen salaris noch pensioenopbouw gekregen. Over de uitbetaling daarvan wordt nu al decennia

lang gesteggeld. Het ging destijds om 1,3 miljard gulden, zo'n 16.000 gulden per persoon. Inmiddels is de totale schuldenlast omgerekend naar nu zo'n 5,7 miljard euro, ofwel: 70.500 euro per persoon, exclusief rente. Nederland weigert categorisch iedere aansprakelijkheid. De staat beroept zich op een arrest van de Hoge Raad in 1956, waarin staat dat alle financiële verplichtingen zijn overgedragen aan Indonesië, de rechtsopvolger van Nederlands-Indië. Dat is zo bij de soevereiniteitsoverdracht in 1949 vastgelegd in een vermogensbalans.

Backpay

Uit archiefonderzoek door onderzoeksjournalist Griselda Molemans blijkt dat dit nooit gebeurd is. Uitbetaling van de achterstallige

Monument ter nagedachtenis aan het Koninklijk Nederlands Indische Leger (KNIL)

salarissen, de 'backpay', ontbreekt op de vermogensbalans.

"Indonesië kan helemaal niet aansprakelijk worden gesteld. In de onderhandelingen staat er nergens dat die schuldverplichting is overgedragen", zegt Molemans.

Nederland heeft vrijbrief gegeven om achterstallige salarissen niet te betalen

"En er staat wel letterlijk dat Indonesië alleen schulden hoeft over te nemen waar de republiek belang bij heeft. Daarmee heeft Nederland een vrijbrief gegeven om de achterstallige salarissen niet te betalen. Dat is de hoogste trede van bedrog".

Eind 2015 sloot toenmalig staatssecretaris Martin van Rijn (VWS) alsnog een akkoord met het Indisch Platform over een terugbetalingregeling. Alleen voormalige militairen en ambtenaren die op 15 augustus 2015 nog in leven waren – of hun erfgenamen als ze na die datum overleden – krijgen een eenmalige uitkering van 25.000 euro, een veel lager bedrag dan waar ze recht op hebben.

Tot nu toe hebben slechts 577 rechthebbenden de uitkering ontvangen. En dat heeft de Nederlandse staat 'slechts' 14,4 miljoen euro gekost. Dat is een schijntje bij de eigenlijke schuldenlast van 5,7 miljard euro.

Nabestaanden van KNIL-ers en ambtenaren die vóór de peildatum overleden, haalden dit jaar bakzeil

bij de rechter. Daarom stapten enkelen gisteren naar de Centrale Raad van Beroep, onder wie Liszy Jonkers (59), dochter van een ex-KNIL-militair. Haar vader diende tijdens de oorlog in het KNIL. Hij werd gevangengenomen, opgesloten in een Jappenkamp en verrichtte dwangarbeid aan de Birma-spoorlijn.

Jonkers vindt de peildatum 'oneerlijk' en 'discriminerend'. Haar vader overleed op 1 oktober 2004. Bovendien is het in strijd met het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens: in gelijke gevallen moeten mensen gelijk behandeld worden.

Jonkers: "Voor mij is het een principekwestie. Ik wil morele en financiële erkenning voor mijn vader. Hij is in dienst geweest van Nederland, is gemarteld en heeft

geleden. Ik heb het gevoel dat hij niet meetelt. Mijn vader kan er niets aan doen dat hij in 2004 overleed. De Nederlandse staat kan er wel wat aan doen dat ze deze mensen ruim 70 jaar heeft laten wachten.”

Morele genoegdoening

Het ministerie zegt dat het een niet-wettelijke regeling heeft, waar geen verdere juridische verplichtingen aan vastzitten. De regeling is getroffen als ‘morele genoegdoening’ en is ‘politiek en financieel het hoogst haalbare’, aldus de advocaten.

Bovendien stellen ze dat de Backpay-regeling niet moet worden gezien als een uitbetaling van het uitvoerend orgaan, waarin expliciet staat dat de regeling daarvoor bedoeld is.

Volgens Hana van Ooijen, de advocaat van Jonkers, wordt de

schuldenlast door Nederland ‘weggemoffeld’. “Het is *too little, too late*. Het heeft lang op zich laten wachten en bereikt slechts een fractie van de groep recht-hebbenden. Hoeveel betekenis heeft deze regeling?”

Nederland heeft 350 jaar gebruikgemaakt van de vruchten van het land en het zweet van de bevolking

Nederland is het enige land ter wereld dat de achterstallige salarissen over de oorlogsperiode nooit heeft uitbetaald. “Het is een beleid van afschuiven en doorschuiven”, zegt voorzitter Sylvia Pessireron van de Task Force Indisch Rechtsherstel. “Nederland

heeft 350 jaar gebruikgemaakt van de vruchten van het land en het zweet van de bevolking. Als dat land wordt bezet, schuift ze die verantwoordelijkheid voor haar onderdanen af”.

De rol van het Indisch Platform is dubieus. De organisatie is in het overleg geen officiële vertegenwoordiger van de Indische gemeenschap. Bovendien zijn veel lidorganisaties uit onvrede opgestapt. Molemans: “Het wordt verkocht als een daad van goede wil. Dat je het lef hebt om dit morele genoegdoening te noemen. Alsof het een genereus gebaar is. Het is gewoon een schuld van 5,7 miljard euro die betaald moet worden. Deze mensen hebben daar recht op”.

Dit artikel is eerder geplaatst in het AD. Foto's: © ANP

BORCADEN
BORCA ONLINE

Weimarstraat 39
2562GP Den Haag
0703642806

Onderzoek koloniale oorlog gedoemd te mislukken

Door: Marjolein van Pagee

Begin september vond in Amsterdam de kick-off plaats van het grote onderzoek naar de excessen tijdens de koloniale oorlog in voormalig Nederlands-Indië tussen 1945 en 1949, die uiteindelijk resulteerde in de onafhankelijke republiek Indonesia. Deze vierjarige studie zal de Nederlandse belastingbetaler

*meer dan 4 miljoen euro gaan kosten. Helaas echter is dit plan gedoemd te mislukken. Het klinkt pessimistisch, maar dat hoeft niet als de koers drastisch gewijzigd wordt, zo vindt Marjolein van Pagee. In dit artikel dat eerder gepubliceerd is in **HP-De Tijd** beschrijft zij haar kritiek puntsgewijs.*

Ligt de focus op niet te veel op oorlogsmisdaden?

Het onderzoek wil weten op welke schaal en hoe systematisch Nederlandse militairen over de schreef zijn gegaan. Deze focus is misleidend omdat niet alleen de meest brute gewelddadigheden nodig hebben. Door slechts op het meest excessieve geweld in te zoomen zal het onderzoek ons niet

veel wijzer maken. Dat komt omdat Nederland erg hardleers is. Er is al zoveel over geschreven, toch wordt nog steeds de retorische vraag gesteld of er oorlogsmisdaden zijn gepleegd terwijl Rémy Limpach (auteur van [De brandende kampongs van Generaal Spoor](#), red.) en zijn voorgangers dat al lang en breed hebben aangetoond.

Racistisch systeem

Waarom wil het maar niet doordringen dat Nederlanders net als alle andere mensen op aarde in staat zijn tot gruwelijkheden? Het zou toch logisch moeten zijn dat als je jonge kerels met een geweer in de hand op oorlogspad stuurt – geïndoctrineerd met het propaganda-verhaal dat criminele bendes de lokale bevolking terroriseren – er verschrikkelijke dingen gebeuren? Zeker als je dat afzet tegen de achtergrond van een in en in racistisch systeem. Toch lijkt het telkens weer als een totale schok te komen, vandaar de behoefte om het grondig uit te zoeken.

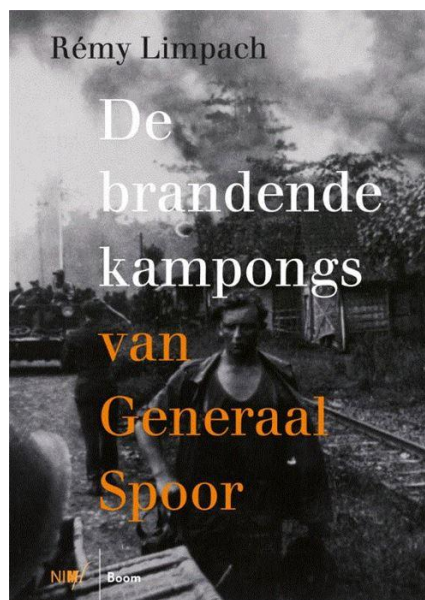
Misschien dat deze hardleersheid te maken heeft met het koloniale systeem in Nederlands-Indië dat Nederlanders voor eeuwen liet geloven dat ze werkelijk beter waren dan hun onderdanen. Vanuit een geschokte verbaasdheid – en wie weet vermengd met banenbelang – gaan onderzoekers zich nu vier jaar storten op het in kaart brengen van de meest extreme gruwelijkheden, inclusief de politieke besluitvorming daaromheen.

Een belangrijke vraag die nu blijft liggen is: was het systeem waarbinnen deze misdaden konden plaatsvinden niet ook racistisch en vernederend als er geen geweld aan te pas kwam? Is de term 'kolonie' legitiem?

Waar het al misgaat is dat de Indonesische onafhankelijkheids-oorlog als regulier conflict wordt

neergezet met een speciale retoriek. In de trant van 'waar twee vechten hebben twee schuld' wordt er gewezen naar twee schuldige partijen. Alsof het twee legale staten betrof die op gelijkwaardige voet tegenover elkaar stonden en dus beiden ook evenveel verantwoordelijkheid dragen.

Het uitgangspunt dat Indonesiërs net zo goed een schuld hebben in te lossen vanwege hun rol in de Bersiap getuigt daarvan. Echter, waar de onderzoekers aan voorbij gaan is dat het koloniale regime op geen enkele manier legitiem was.

Dat Nederlanders daar al drie eeuwen lang actief waren, maakt de claim op dit gebied nog niet rechtsgeldig. De vraag op welke schaal de Nederlanders oorlogsmisdaden pleegden, gaat voorbij aan de veel belangrijkere vraag of de kolonie überhaupt recht had te bestaan. Schond Nederland niet sowieso mensenrechten door deze claim te maken, zelfs al zouden Nederlandse militairen tussen 1945 en 1949 alleen maar brood en medicijnen hebben uitgedeeld in Nederlands-Indië?

Het inzoomen op de meest extreme uitpattingen van geweld in een keurig afgebakend tijdsbestek is zinloos zolang er gepraat

wordt alsof het een democratisch gekozen regering was waartegen de Indonesiërs toen in opstand kwamen.

Stellen we niet de verkeerde vragen over de Bersiap?

Het onderzoek zegt ook aandacht te willen besteden aan de Bersiap. Duiding van deze periode van antikoloniaal geweld is inderdaad belangrijk. Er bestaat er nog zoveel onduidelijkheid over. Echter, met de vraag die nu op tafel ligt worden de zaken omgedraaid. In de brief die de onderzoekers aan de Tweede Kamer stuurden valt te lezen dat men vooral wil uitzoeken wat het psychologische effect was van de Bersiap op het gedrag van Nederlandse militairen.

Wereld op zijn kop

Dus de Bersiap moet verklaren hoe het toch kan dat Nederlandse jongens misdaden hebben gepleegd. Alsof die brave jongens niet waren ontspoord als de Indonesiërs niet zo gewelddadig waren geweest. Dit is de wereld op zijn kop! Ten eerste waren de meeste dienstplichtigen nog nooit in Indonesië geweest, ze hadden deze periode dus niet eens meegemaakt.

Ten tweede is het antikoloniale geweld onmogelijk als startpunt te beschouwen, ongeacht de bruutheid ervan. Men spreekt over 'koloniale oorlog' zonder te begrijpen wat dat laatste inhoudt. Zo wordt Indonesië medeplichtigheid verweten voor een gewelds-explosie die zij niet hebben ontketend in het toenmalige Nederlands-Indië. Alsof de Indonesische haat uit de lucht kwam vallen. Blijkbaar is het ook al zo moeilijk te bevatten dat Indonesiërs het koloniale regime niet bepaald konden waarderen.

Hoe het ook zij, het is gewoon onmogelijk om de Bersiap los te koppelen van de koloniale onderdrukking van daarvoor en de

minachting die Nederland toonde toen Sukarno in 1945 de Republiek uitriep. Waren diegenen die tijdens de Bersiap vermoord werden in feite niet ook slachtoffer van het Nederlands kolonialisme? De onderzoekers zouden zich beter kunnen verdiepen in hoe de anti-Indonesische propaganda de Hollandse breinen indoctrineerde en hoe dit onze perceptie nog steeds weet te beïnvloeden. Is het onderzoek niet 'gekleurd'?

Daarnaast is het geen neutraal en onafhankelijk onderzoek. Alleen al het feit dat het [Nederlands Instituut voor Militaire Historie](#) (NIMH) een van de instanties is die het onderzoek gaat uitvoeren, wijst daarop. Dit instituut is nota bene onderdeel van het Ministerie van Defensie en helpt de Staat met de inhoudelijke verdediging van aanklachten die zijn ingediend door Indonesische oorlogsslachtoffers (zoals bekend door de bemiddeling van Jeffry Pondaag van stichting K.U.K.B.).

Dat is dezelfde Staat die doodleuk tegen deze stokoude mensen zegt: er is gebrek aan bewijs, we geloven niet wat u zegt. De medewerkers van het NIMH hebben een dubbele rol als hun expertise ook gebruikt wordt om claims van Indonesische oorlogsslachtoffers mee te weerleggen. Toch gelooft Rémy Limpach stellig dat de neutraliteit van zijn instituut hiermee niet in het geding komt. Immers, er werd hem geen strobreed in de weg gelegd toen zijn controversiële boek – met behoorlijk wat belastende informatie – uitkwam.

Nu is ook de vrijheid van meningsuiting het probleem niet in Nederland. Onderzoekers en journalisten worden hier niet gemuilkorfd. De vraag is alleen: vertrouwen we diegenen in machtsposities niet iets teveel? Individuele onderzoekers mogen dan vrij zijn om te publiceren wat ze willen, het gaat er toch om wat degenen die aan de touwtjes

trekken met de onderzoeksresultaten gaan doen. Vergeet niet dat tijdens, en vlak na de oorlog ook belastende rapporten zijn geschreven die vervolgens weer in de la zijn gestopt.

Het straatje was weer schoon geveegd. Natuurlijk is het moeilijk te zeggen in hoeverre de drie directeurs het een en ander afstemmen met de politiek, maar het is op zijn minst opvallend dat niemand protesteert als één van de directeurs, die zelf geen Indonesië-kenner is, het samenvattende boek in zijn eentje gaat schrijven. Een dergelijk complex onderwerp – waarover zoveel meningen bestaan – kan toch niet toevertrouwd worden aan de visie en woordkeus van één man? Het zou beter zijn als de onderzoekers elk een eigen hoofdstuk aanleveren om te voorkomen dat politiekgevoelige zaken voor de zoveelste keer goedgepraat gaan worden.

Jeffry Pondaag

Afwezigheid Jeffry Pondaag

Met enige trots werd de samenwerking met Indonesische historici aangekondigd, het pijnlijke was alleen dat er tijdens de kick-off geen enkele Indonesiër in het panel aanwezig was. Sterker nog: de in Nederland woonachtige Indonesiër Jeffry Pondaag, die een belangrijk aandeel heeft in het aanpakken van het onderwerp, was niet uitgenodigd.

Ondanks dat grif werd toegegeven dat zijn rechtszaken het balletje aan het rollen hadden gebracht, werd hem geen minuut spreektijd gegund. Het onderzoeksteam kan dan wel optimistisch aankondigen dat ze samen gaan werken met Indonesiërs, maar zijn zij zich er wel van bewust hoe fundamenteel anders de Nederlandse denkwijze is?

Als zij al niet openstaan voor de mening van één Indonesiër, die zich in feite afzet tegen de eenzijdige Nederlandse geschiedschrijving, wat verwachten ze dan van de samenwerking met Indonesische onderzoekers?

Natuurlijk zijn activisme en wetenschap niet hetzelfde, maar een al te hechte belangenverstrengeling tussen wetenschap en politiek draagt een veel groter risico met zich mee.

Het alarmerende is dat een idealistisch gedreven Indonesiër volledig genegeerd wordt, terwijl zijn belang nog wel het meest onschuldig is. Waar zijn de blaffende honden in onze samenleving die in plaats van gezapig keuvelen hun pijlers richten op de macht?

Het beïnvloedde het Nederlandse denken

Om diepgewortelde denkpatronen te doorbreken zal eerst de eigen gekleurdheid van de onderzoekers ter discussie moeten worden gesteld. Het beeld van de Indonesische strijders als bloeddorstige terroristen die zich allemaal schuldig maakten aan gruwelijke moordpartijen wordt zelden kritisch tegen het licht gehouden. Evenals de vraag hoe de toenmalige retoriek het Nederlandse denken nog steeds beïnvloed.

Politiek correct wordt er de terminologie besproken, maar niet de ideeën erachter. Terwijl de overwegend witte onderzoekers

alleen al door hun plaats in de Nederlandse samenleving, bij voorbaat subjectief zijn. Uiteraard, iedereen wordt gevormd door zijn omgeving, maar het schept weinig vertrouwen als onderzoekers zo'n blinde vlek hebben voor hun eigen gekleurdheid.

Geven we nu niet de verkeerde morele duiding?

Esther Captain (verantwoordelijk voor het deelonderzoek naar de Bersiap) gaf aan dat het moreel duiden van de geschiedenis bij uitstek een taak van de historicus is. Echter, degenen die het onderzoek leiden herhalen keer op keer dat er geen schuldige aangewezen moet worden. Dit kwam het duidelijkst naar voren in een reportage die de NOS vorige week uitzond.

Toen schrijver Alfred Birney kritiek uitte op de 'neokoloniale bevoogdende houding' reageerde KITLV-directeur Oostindie: "Hij doet net alsof we hier zitten te moraliseren, dat is nu precies wat het onderzoek niet wil doen, we willen niet zeggen wat waren we goed of slecht." De vraag is: waarom niet? Het gaat hier namelijk niet om exacte wiskunde. Velt een historicus – al dan niet onbewust – niet altijd een oordeel? Het is eigenlijk al te zien aan de opzet van het onderzoek, waarbij de suggestie gewekt wordt dat Indonesië een evenredige schuld heeft in te lossen. Hier is hetzelfde aan de hand als met de veronderstelling dat Nederlandse historici neutraal zouden zijn. Er is geen enkele geschiedschrijver die alleen maar feiten oplepelt zonder deze toe te lichten.

Moraliteit

Het kader en de woordkeus van de schrijver zeggen alles over hoe hij of zij zelf tegen het gebeuren aankijkt en om die reden is het van uiterst belang om hier kritisch op te reflecteren. Het onderzoek heeft dus wel degelijk de zwaar-

wegende taak om de onwetende Nederlander handvaten te bieden om het gebeuren moreel een plaats te geven. Ook al is moraliteit niet eenduidig en zullen historici onderling van mening verschillen.

Overigens is de weerzin van Nederlandse historici tegen morele duiding niet bepaald nieuw. Over de koloniale geschiedschrijving zei de Nederlandse historicus Drooglever in 1996: "Er was en is een sterke morele invalshoek. Goed of fout. Dat is geen geschikt uitgangspunt." Opmerkelijk is dat hij een dergelijk goed-fout kader wel passend vond voor zijn analyse over de Tweede Wereldoorlog.

Wie daar goed of fout was stond voor hem als een paal boven water, maar voor wat betreft de koloniale geschiedenis was dit niet duidelijk. Daarom was het volgens Drooglever zinloos om 'in opgewonden onbegrip te redetwisten over toenmalige intenties'. Vervolgens schond hij zijn eigen regel door een ronduit beschamend moreel oordeel te vellen. Hij kon namelijk heel goed begrijpen dat Nederland destijds de eerste politieke actie was gestart. Volgens hem was dát de reden dat het Nederlandse bedrijfsleven nog tot 1957 ongestoord winst kon maken in Indonesië.

Hij vond de tweede actie wat minder geslaagd vanwege de slechte publiciteit en de latere verliezen. Maar voor de Republiek Indonesië was deze actie goed geweest omdat het leger beter georganiseerd raakte en deze oorlog de nationale eenheid bevorderd had.

'Nationaal geschiedvervalser'

Tot zover de woorden van Drooglever die wat mij betreft de titel 'nationaal geschiedvervalser' hoort te krijgen. In ieder geval zie ik in zijn volkomen krankzinnige betoog niet terug dat hij weet waar hij het over heeft. Zou hij ook zijn morele verontwaardiging inslikken als iemand hem uitlegt dat de Holocaust op een bepaalde manier ook goed is geweest voor de eenheid van de Joden die het overleefden?

Als het vijftig jaar na dato nog de normaalste zaak van de wereld was om koloniale misdaden goed te praten, dan is die mentaliteit niet plots verdwenen. Vergeet niet dat historicus Lou de Jong de Bersiap in 1988 nog verklaarde vanuit de volksaard van de Indonesiërs. Onder de ogen-schijnlijke zachtmoedigheid van de Javanen smeulde volgens hem een verdrongen agressiviteit die in situaties van strijd en spanning kon leiden tot onuitsprekelijke wreedheden.

Mijn conclusie is dan ook: we moeten veel vaker in opgewonden onbegrip redetwisten om die koloniale onzin uit ons gedachtegoed te krijgen. Pas dan is er sprake van vooruitgang.

Marjolein van Pagee (1987) is publicist en documentair fotograaf en volgt de master koloniale en wereldgeschiedenis aan de Universiteit Leiden. Sinds 2010 reist ze regelmatig naar Indonesië en interviewde zij tientallen Nederlandse en Indonesische getuigen over 1945-1949.

In 2016 richtte zij de stichting [Histori Bersama](#) op, een online platform met Nederlands-Indonesische vertalingen.

Hierna becommentarieerd door Bert Immerzeel.

Reactie van Bert Immerzeel

Het historisch onderzoek naar de periode 1945-1950, recent gestart door de onderzoeksinstituten KITLV, NIOD en NIMH, wordt bekritiseerd door een groep personen waaronder Jeffry Pondaag, Francisca Pattipeilohy en Marjolein van Pagee, verenigd in de Stichting Histori Bersama. Op 28 november 2017 stuurde de groep een open brief aan de Nederlandse overheid. Op zijn beurt reageert Bert Immerzeel met een open brief aan Marjolein van Pagee, oprichter van Histori Bersama.

Beste Marjolein,

Naar ik begreep zond je samen met 124 anderen een open brief naar drie Nederlandse ministeries, alsmede naar een keur aan andere Nederlandse en Indonesische instituten, om je grieven kenbaar te maken met betrekking tot het recent gestarte breed historisch onderzoek naar de periode 1945-1950. Omdat je brief de (verwerking van de) geschiedenis van Nederlands-Indië behelst, het onderwerp van Java Post, ben ik zo vrij hierop te reageren. Om mijn gedachten beter te kunnen verwoorden, ben ik tevens zo vrij me hierbij tot jou persoonlijk te richten, er vanuit gaande dat jij één van de initiatiefnemers bent geweest, en mede-opsteller van het schrijven.

Om te beginnen: je haalt wel érg veel overhoop. De brief heeft maar liefst 13 bladzijden, – wel héél veel voor iets waarvan je zelf in de inleiding zegt dat “meer onderzoek naar deze periode (is) toe te juichen”.

Je vindt dat het onderzoek ‘niet onafhankelijk’ is, omdat de opdrachtgever partij is (geweest) in enkele rechtszaken die de afwikkeling van deze periode betreft. Tevens heb je kritiek op het feit dat het onderzoek geen

afstand neemt van de ‘koloniale mind set’, en vraag je om een soort geloofsbelijdenis van de onderzoekers vooraf: “Gezien (de)kolonisatie het onderwerp van de studie vormt, verwachten wij dat de onderzoekers er blijk van geven besef te hebben van de eeuwenlange, menselijke tragedie die achter deze term schuilgaat.” In concreto noem je in de brief vier eisen. Laat ze mij commentariëren:

“De onderzoeksofzet moet de koloniale context als uitgangspunt nemen, alsmede de invloed van het kolonialisme op de verhoudingen en het denken van vandaag de dag”

Je stelt het uitgangspunt zou moeten zijn “dat de kolonie Nederlands-Indië om te beginnen al geen legitieme regering had.” Met andere woorden: wát de Nederlandse overheid ook deed in de periode 1945-1950, het was onjuist, want niet legitiem.

Zoals je weet, er is een verschil tussen ‘legaal’ en ‘legitiem’, tussen wettig en rechtmatig. Het eerste is objectief, het tweede subjectief. Een onderzoek tevoren aan banden leggen door de geschiedenis 180 graden te draaien kan misschien leiden tot verrassende inzichten, het maakt de uitkomsten niet per definitie geloofwaardiger.

Wat je bedoelt met het tot uitgangspunt nemen (van) “de invloed van het kolonialisme op de verhoudingen en het denken van

vandaag de dag”, geen idee. Bedoel je misschien dat we onze huidige kennis en inzichten gebruiken bij het interpreteren van het materiaal van toen? Dat lijkt me een open deur.

“De Indonesische onderzoekers verdienen een prominente en autonome rol”

Een heikel punt. Het zou natuurlijk mooi zijn als het een écht internationaal onderzoek zou zijn geworden, met een grote inbreng van Indonesische zijde. Het voorstel voor dit onderzoek is echter wel degelijk afkomstig van drie Nederlandse onderzoeksinstituten, die zich, misschien gevoed door schuldgevoelens om het eerdere eigen nalaten en aangemoedigd door maatschappelijke interesse, nu uiteindelijk een verzoek indienden bij de overheid. De desinteresse aan Indonesische kant was – als we de minister van Buitenlandse Zaken Frans Timmermans mogen geloven – aanvankelijk zelfs contraproductief. Het verstrekken van fondsen aan Indonesische onderzoeksinstituten lijkt moeilijk te verenigen met die desinteresse.

Dat de Nederlandse overheid vier jaar later alsnog over de brug kwam, kunnen we als positief beschouwen. Omdat geen voorwaarden zijn gesteld met betrekking tot samenwerking met Indonesische instellingen, heeft de huidige onderzoeksgroep de vrijheid om op academische gronden te kiezen voor meer of minder samenwerken met Indonesische vakgenoten. Dat “waarheidsvinding, neutraliteit en onafhankelijkheid” (verplichten tot) een onderzoeksteam “dat voor minstens de helft uit Indonesiërs had moeten bestaan, die vervolgens volledige zeggenschap zouden hebben gekregen over welke deelonderwerpen zij

belangrijk zouden vinden”, lijkt mij onzin en onwerkbaar. Door (tenminste) de helft zijn eigen weg te laten kiezen, komt niemand dichter bij elkaar.

“De regering kan geen inhoudelijke voorwaarden stellen en aanverwante instanties of militairen dienen zich niet

met dit politiek gevoelige onderwerp te bemoeien. In plaats van het NIHM zouden externe relevante instituten en organisaties betrokken moeten worden”

De regering betaalt, en kan daarom voorwaarden stellen. Of dat wenselijk is, vanuit academisch oogpunt, is een tweede. Dat militairen meelesen kan wel degelijk bijdragen aan de kwaliteit van het eindrapport. De periode 1945-1950 draagt een dusdanig militair stempel, dat het zelfs wenselijk is dat dat gebeurt. In perioden van vrede is dit misschien moeilijk voor te stellen, maar in perioden van oorlog zijn overwegingen van militaire aard vaak leidend. Dat het NIHM niet zou mogen deelnemen aan het onderzoek omdat het onder Defensie valt, gaat voorbij aan het feit dat dit instituut één van de mede-indieners van het onderzoeksvoorstel is geweest, en aan het feit dat het juist, met de publicatie van Limpach, dit instituut is geweest dat de afgelopen jaren zijn deuren het meest heeft geopend.

“De samenvattende synthese kan onmogelijk door één persoon geschreven worden. De keuze voor KITLV-directeur Gert Oostindie als schrijver van de samenvatting is niet te verantwoorden, aangezien hij geen Indonesiëkenner is.”

Tja, hier mist iedere logica en historisch inzicht. Lou de Jong zou dus evenmin – omdat hij dat in zijn eentje deed – in staat zijn

geweest *Het Koninkrijk der Nederlanden in de Tweede Wereldoorlog* te schrijven?

Oostindie, zo mogen we wel veronderstellen, heeft tientallen medelezers. Honderden jaren academisch inzicht die over zijn schouders meekijken. Waar het natuurlijk om gaat, in dit geval, is de vraag of Oostindie voldoende capaciteiten heeft om het geheel te kunnen overzien, een vlotte pen heeft, en beschikbaar is. Meer niet. Of hij het Indonesisch voldoende beheerst is niet bepalend. De conclusie, ik citeer uit je brief, dat hij “geen relevante vaardigheden bezit om het Nederlandse koloniale optreden in Indonesië op juiste waarde te schatten”, lijkt me te absurd om door 125 mensen te laten ondertekenen. En jij, Marjolein, zou er goed aan doen te beseffen dat je je geschiedenisstudie nog niet hebt beëindigd. Je hebt het recht de kwaliteiten van hoogleraren te bekritisieren. Vergeet echter niet dat de argumentatie geldt. Meningën zijn er genoeg.

Bert Immerzeel

En dit brengt ons bij de essentie van de kritiek op het onderzoeksvoorstel. Natuurlijk valt op dat onderzoek af te dingen, natuurlijk zou een grotere samenwerking met Indonesische instituten en onderzoekers wenselijk zijn, vanuit de hoop dat Indonesische én Nederlandse historici het op een aantal punten

eens kunnen worden en onze beide geschiedenissen eindelijk eens een keer aan elkaar kunnen worden geplakt. Je kritiek – zó verwoord – is echter contra-productief. Enkele maanden geleden ging je zo ver door in HP/DeTijd te schrijven (*zie het artikel hiervoor, red.*), “dat het onderzoek naar Nederlands-Indië gedoemd is te mislukken”. Vervolgens laat je het stuk vertalen in het Indonesisch, publiceert het op je website Histori Bersama, wacht op enkele negatieve reacties uit Indonesië, en roept vervolgens: “Zie je wel! Ik had wel gelijk!” Dát, Marjolein, heet een zelfvervullende voorspelling. Je had er beter aan gedaan je netwerk in te zetten voor een daadwerkelijke Indonesische bijdrage aan het onderzoek.

Wat je nú eist, is het volgende: een door de Nederlandse overheid betaald onderzoek, zonder condities, waarbij Indonesische onderzoekers de hoofdmoot voor hun rekening nemen, zonder deelname van het NIMH, zonder eindrol voor Oostindië (“een synthese is niet nodig”), en dat alles vanuit een geheel vernieuwde anti-kolonialistische *mind set*, waarin deelnemende onderzoekers tevoren aangeven “besef te hebben van de eeuwenlange, menselijke tragedie van het kolonialisme”, met een belangrijke bijdrage van actievoerders. Lijkt het er niet héél erg op dat je de vooringenomenheid die je ziet bij de onderzoeksgroep, nu inruilt voor een andere? Een slechtere basis voor historisch onderzoek lijkt me moeilijk denkbaar.

Met jou ben ik nieuwsgierig naar de reactie van de Nederlandse overheid. Ik houd het er echter op dat deze kort zal zijn.

Bert Immerzeel, Java Post.

Geschiedenis van de Indonesische keuken in Nederland

Door: Han Dehne

Sinds de tweede wereldoorlog zijn grote groepen Nederlanders op culinair gebied veel avontuurlijker geworden. In de steegjes en straatjes van de oude binnensteden floreren de buitenlandse eethuisjes en restaurants. Je kunt tegenwoordig, en dit geldt vooral voor de grote steden, zowel Italiaans en Spaans, als Grieks, Marokkaans, Turks, Surinaams, Joods en zelfs Japans gaan eten. En dikwijls tegen heel redelijke prijzen als je de adressen weet. De moderne reisgewoonten maken de behoefte aan een wat pikanter smaakje ook buiten de vakantie bijna vanzelfsprekend en de vele culinaire variaties van de gastarbeidersbevolking schiepen er de mogelijkheid toe.

De Indonesische en Chinese keuken zijn onder de mogelijkheden van uitheems eetgenot hier niet opgesomd en dat is niet zonder reden. Indisch en Chinees eten is nauwelijks meer een buitenlandse specialiteit. Het is al min of meer een vaderlandse gewoonte geworden. Buiten de deur eten behoorde niet tot de traditie van het huiselijke Nederlandse volk. Een kleine groep uitgezonderd, waagde men zich niet in een restaurant. Sinds enige jaren is daar verandering in gekomen. Het van bij de "Chinees" gaan eten is populair geworden. Niet alleen in grote steden, in alle stadjes en zelfs in vele dorpen treft men tegenwoordig een Chinees of Indonesisch restaurant aan of een combinatie van beiden. Bakmie, nasi-goreng, saté en satésaus kun je voorbewerkt in alle grootwinkelbedrijven en zelfs bij de slager, groenteman en kruidenier kopen. Nasi-ballen vind je naast het worstje en de gehaktbal in iedere automaat. De kroepoek is opgenomen bij de borrelhapjes en

wordt zelfs gewaardeerd door mensen die iedere rijstkorrel verafschuwen. Toch kon je reeds lang voor de tweede wereldoorlog hier uitstekend Indisch eten. Dat deden toen echter in hoofdzaak diegenen met een Indisch verleden, verlofgangers en gepensioneerden.

De Indische restaurants en ook de winkels waar je de ingrediënten voor de rijsttafel kon kopen, waren er nog niet zoveel. De meeste bevonden zich in Den Haag, de plaats waar de "Indische gasten" graag hun verlof doorbrachten of zich na de afloop van hun diensttijd vestigen.

De verandering kwam eerst na de tweede wereldoorlog, toen de grote stroom van Indische Nederlanders in verband met de politieke verandering in Indonesië, met honderdduizenden naar Nederland repatriëerden en zich over alle provincies verspreiden. Zij hadden maar weinig bagage bij zich, maar brachten hun eetgewoonten, meer zelfs, hun eetcultuur mee. Ze waren aan lekker eten gewend, twee soms drie warme maaltijden per dag. Ook de kleine Indo's, die generaties lang aan de rand van de kampong geleefd hadden en nu ineens naar hun moederland moesten verhuizen dat hun vaderland niet was, hadden altijd lekker gegeten. Hun vrouwen waren uitstekende kooksters. Je hoeft niet rijk te zijn om lekker te

kunnen eten, fantasie is nog belangrijker dan geld. Ze maakten van de nood een deugd en van hun eetcultuur een bron van inkomsten. Ze begonnen langs allerlei onnaspeurbare wegen Indische kruiden en ingrediënten te importeren, openden winkeltjes in hun voorkamer en hun mannen reden in oude auto's, die zij "Warong Keliling" (rondrijdende winkel) noemden, door het hele land met sambals, potjes zuur, kroepoek, dengdeng, zoute vis en alle kruidenijen voor de rijsttafel.

In Indonesië bestaat een uitgebreide handel in toebeide etenswaren. Overal in de steden, maar ook langs de wegen, kan men op ieder uur van de dag en op vele plaatsen tot diep in de nacht, eten. Complete maaltijden, maar ook kleine hapjes en versnaperingen. Ze worden rondgevent in draagbare keukentjes of te koop aangeboden in kraampjes: vier bamboepalen, een dak van gevlochten bamboe of een oud zeil, een tafel op schragen en twee losse banken. Deze straathandel is in handen van Indonesiërs en Chinezen. Indische dames, dikwijls weduwen al of niet met een pensioentje, hadden daarin hun eigen discrete plaats gevonden. Zij leverden maaltijden op bestelling per rantang, vier of vijf op elkaar passende pannetjes, de bovenste afgesloten met een deksel en hangende in een metalen beugel.

Sommigen werden plaatselijke beroemdheden om hun jams, zuren en vruchtensiropen, maar ook om hun koekjes, pasteitjes en taarten. Zij leurd hun producten niet zelf, daar hadden zij hun bedienden voor. Wel adverteerden ze soms, maar de meeste werden bekend door recommandatie. Deze traditie reisde met hen mee

en vond in Nederland nieuwe vormen. De winkeltjes in een deel van het eigen huis, de warongs keliling en voor wie wat kapitaal bijeen kon brengen een eethuisje. Dit hele bedrijf zou zich waarschijnlijk niet buiten de eigen groepering van blanke en bruine Indonesische Nederlanders – toch nog altijd ettelijke honderdduizenden – ontwikkeld hebben als na de soevereiniteitsoverdracht niet tienduizenden Nederlandse militairen waren teruggekeerd, die tijdens hun diensttijd in Indonesië heel wat betere gerechten hadden leren kennen dan de rats, kuch en bonen van het soldatenlied. Zij wilden ook wel eens een goede bakmie of een lekkere rijsttafel eten en zij namen hun vaders en moeders, zusjes en broertjes, vrouwen en meisjes mee naar de Indische en Chinese restaurants.

Ook de Chinese restaurants waren in opkomst. In de periode tussen de beide wereldoorlogen trof je die alleen aan in de grote havensteden zoals de Rotterdamse Katendrecht en de Amsterdamse Bantammerbuurt. In die tijd vonden zij hun klandizie bijna uitsluitend bij hun eigen landgenoten. Na de tweede wereldoorlog kregen zij door de ontstane vraag hun kans en vestigden zich over het hele land. De Chinese en Indonesische keuken, die alleen bekendheid hadden binnen de eigen, vrij beperkte gemeenschappen, werden populair bij vrijwel het gehele Nederlandse volk. De ironie van het lot bracht mee, dat in dezelfde jaren dat Nederland zijn status als koloniale mogendheid kwijtraakte, een eettraditie uit de koloniën hier een nieuwe ontwikkeling vond. De Indonesische keuken stamt uit een eeuwenoude traditie.

Zij ontstond en bereikte haar hoogtepunt aan de vorstenhoven. Het was vooral in Midden-Java waar de kookkunst een verfijning en een raffinement bereikte die tot op heden behouden bleef. De kookkunst is een onderdeel van

het cultuurbezit van een volk. De Indonesische cultuur en de Javaanse in het bijzonder is een syncretistische, dat wil zeggen dat ze in staat is een aantal vreemde cultuurelementen harmonieus in haar eigen cultuur te verwerken en tot een nieuwe eenheid te vormen. Ook in de Javaanse kookkunst is dit te merken. De invloeden van de Indiase keuken vindt men terug in de kerries, van de Arabische in de goelais, van de Chinese in de miegerechten, het gebruik van tahoe (sojabonenkaas) en tempeh (gegist en geperste sojabonenkoek). Men nam de gerechten over en vervormde ze tot eigen gerechten. De Indiase kerries zijn scherp van veel cayennepeper, de Javaanse zijn zachter en geuriger zonder cayennepeper bereid, maar met de toevoeging van gestampte kemirienoten en kokosmelk. Het varkensvlees van de Chinese gerechten werd in de Javaanse keuken vervangen door kip en de reuzel door kokosolie. Indonesiërs zijn voor negentig procent Islamiëten en de Islam verbiedt het nuttigen van varkensvlees.

Ook Nederlandse invloeden zijn herkenbaar, zelfs in de namen: sop voor soep, semoer voor smoor, perkedel voor frikadel (Oudhollandse benaming voor gehakt). De Javaanse kookkunst heeft zich vanuit de vorstenhoven onder het gewone volk verspreid. Niet via het dagelijkse menu dat heel eenvoudig is, een portie rijst, sambal en sajoer (een soort groentesoepje) of lalab (rauwe groente, gedept in een hete sambal) en al of niet een stukje

vis, tahoe of tempeh. Ondanks de Islam zijn in Indonesië de tradities van de selamatans, de offermaaltijden blijven bestaan. Men geeft ze bij de Islamitische feestdagen en dat is op Java heel sterk het geval. Men geeft per jaar tientallen selamatans, bij huwelijk, geboorte en dood, in zaai- en oogsttijden, bij de bouw van een huis, bij de besnijdenis van een zoon en bij naamsverandering.

Niet alleen de vorsten, maar ook het gewone volk hield selamatans, zij het op veel bescheidener schaal. Een selamatan is een feest voor de gemeenschap waarbij verwanten en burens komen helpen en de gasten een bijdrage in geld of in natura leveren. Het koken staat onder leiding van vrouwen die de traditie kennen en de kookkunst verstaan. Door de selamatans kreeg de kookkunst een wijde verspreiding onder het volk, zij het dan in een wat eenvoudiger vorm. Van dure ingrediënten zoals kip worden alle organen, ook darmen, maag en katten in gerechten verwerkt. Vlees wordt vervangen door tahoe en tempeh. Zo ontwikkelde zich deze kookkunst, die zich kenmerkt door grote verscheidenheid in gerechten en in menging van kruiden.

In Indonesië wonen ongeveer 4 miljoen Chinezen, die zich in de loop der eeuwen in dit land gevestigd hebben. Zij waren grotendeels afkomstig uit de zuidelijke provincies. Hoewel de meesten momenteel wel de Indonesische nationaliteit bezitten, vormen zij nog steeds een duidelijk afgescheiden groep. Zeer velen van hen spreken geen Chinees meer en hebben weinig binding met de Chinese cultuur. Hun eetgewoonten zijn ook aan de Indonesische aangepast. Zij eten rijst met bijgerechten, maar onder die bijgerechten bevinden zich Chinese gerechten, al of niet verindonesisht. Op Chinese feestdagen wordt nog wel geheel Chinees gekookt. In de meeste

grote en kleine plaatsen treft men Chinese restaurants en eethuisjes aan, waar traditioneel Chinees gekookt wordt. Ook via de straathandel kan men Chinees eten.

De Chinese kookkunst stamt eveneens uit een ver verleden. Zij wijkt vrij sterk van de Indonesische af en niet alleen door het overvloedig gebruik van varkensvlees en van reuzel. In Indonesië bestaat het basisgerecht uit rijst die tegelijkertijd met een aantal gerechten opgediend en gegeten worden. Weliswaar wordt daarna fruit gereserveerd en tegenwoordig ook wel soep vooraf, maar dat is de Europese invloed. De Chinese keuken kent wel een aantal gangen bij uitgebreide maaltijden. Sommige gerechten worden met rijst, andere zoals miegerechten, zonder rijst gegeten. Klappermelk ofwel kokosmelk, zo typisch voor de Indonesische keuken, wordt niet gebruikt, evenmin de vele scherpe specerijen. Lombok is geheel afwezig. Wel maakt men veelvuldig gebruik van gember, knoflook, prei, bieslook en soms anijs. Een bijzonderheid van de Chinese keuken is de toevoeging van een glucamaat, meestal vettsin, een wit poeder wat zelfs smaakloos is, maar de in het gerecht aanwezige smaken stimuleert. De gerechten worden, uitzonderingen daargelaten, snel bereid op hoog vuur, vlees en groenten worden daartoe in kleine stukjes gesneden.

Het waren niet alleen de Chinezen die zich voorgoed in Indonesië vestigden. Ook in de Nederlandse gemeenschap trof men een groot aantal families aan, meestal van gemengd bloed, die "blijvers" genoemd werden. Mensen, die na hun pensionering niet naar Nederland terug keerden maar zich blijvend in Indonesië gevestigd hadden. Ook onder deze groepering ontwikkelde zich een kookkunst die sterk Indonesisch georiënteerd, ruimte bood voor

zeer veel variaties. Doordat deze mensen niet gebonden waren aan de spijswetten van de Islam ontstond de Indische rijsttafel, het verrukkelijke product van een soort mengcultuur, waarin men Nederlandse gerechten kan aantreffen, iets afwijkend en meestal veel sterker gekruid, naast de Chinese – heel veel gerechten van varkensvlees – en daarnaast ook ontelbare Javaanse gerechten.

Indonesië is groter dan Java alleen en de vele andere eilanden kennen hun streekspecialiteiten: de visgerechten van de Molukken, de vleesvariëteiten van Bali (de Balinees is geen Islamiet), de vleesgerechten van Sumatra met zeer veel lombok bereid. De toename van huwelijken tussen de verschillende eilandbewoners, de roudatie van ambtenaren en militairen van Java naar buiten Java en omgekeerd en de studietijd van jongelui van buiten Java op Java, moeten hiertoe hebben bijgedragen. Ondanks de appreciatie die de Indonesische en Chinese gerechten hier in Holland ten deel valt, worden ze toch heel zelden thuis bereid. Er zijn uitzonderingen, de saté en de satésaus, de nasi goreng en de bakmie. Vooral de laatste gerechten zijn in het menu van de Nederlandse keuken opgenomen.

Nasi is hier een begrip geworden, maar daar bedoelt men nasi-goreng meen en ook de nasiballen (een variatie die men in Indonesië helemaal niet kent), worden van nasi-goreng of wat daar voor doorgaat, bereid. Nasi is inder-

daad een Indonesisch woord. Het betekend gewone, witte rijst, die met een aantal bijgerechten gegeten wordt. De rijsttafel heeft de reputatie bijzonder bewerkelijk te zijn. Dat is ze ook, maar dat hangt af van de keuze van de gerechten (bewerkelijke en minder bewerkelijke) en hun aantal. In de praktijk vergt een gewone rijsttafel niet veel meer tijd dan het doorsnee Nederlandse middagmaal, dat ook in de bewerkelijkheid varieert. Een andere oorzaak kan liggen in de huiver van vele uitheemse benamingen van verschillende Indonesische kruiden, waarvan een deel o.a. de wortelsoorten moeilijk te doseren is. In Indonesië worden de kruiden vers gebruikt.

Hier in Holland moet men zich meestal behelpen met gedroogde kruiden alhoewel er steeds meer verse kruiden te krijgen zijn in toko's en op groentemarkten. De laatste jaren is de commercie ertoe over gegaan om allerlei verschillende Indonesische kruiden in poedervorm, flesjes of plastic zakjes te leveren en daardoor is de hele zaak veel eenvoudiger geworden. De dosering levert dan geen moeilijkheden meer op. Twee theelepels djahé (gember) is stukken minder afschrikwekkend dan een stuk gemberwortel ter grootte van een duim. Bovendien zijn de wortelsoorten moeilijk uit elkaar te houden en wat de geur betreft, die is voor wie niet van kindsaf de verschillende luchtjes heeft leren onderscheiden ook niet zo makkelijk. Wat de uitheemse benamingen betreft, is een kwestie van organisatie; doe de poeders en de bladeren en wat er nog meer bij hoort, elk in een apart stopflesje. Plak er een etiket op en haal de vereiste kruiden uit het flesje met haar naam.

In zeer veel Indonesische recepten wordt santen (al of niet ingedikte kokosmelk) gebruikt. Santen is in de Indonesische keuken wat melk of room is voor de Hollandse en

wijn voor de Zuid-Franse. Men gebruikt het als vloeistof voor een sausje, waarin het gerecht wordt gestoofd. In Indonesië bereidt men de santen door de klapper (kokosnoot) in stukken te slaan, het witte vruchtvlies te raspen, het raspen met warm water te mengen en daarna door een zeef uit te knippen, waarbij de vezels in de zeef achterblijven en het

melkwitte vocht opgevangen wordt. Dit is een arbeidsintensieve en bovendien een vervelende bezigheid. Sinds jaren is hier kokosmeel in de handel, gerapte kokos waaraan het water grotendeels onttrokken is. Hiervan kan men santen maken. Deze santen zijn echter weinig geurig. Wel is dat kokosmeel heel goed bruikbaar voor gerechten waaraan droog-

gebakken klapperraspsel moet worden toegevoegd.

Tegenwoordig zijn er echter blokken sterk ingedikte santen in de handel en hebben de vorm van een pakje boter. Een half blok vermengt met een halve liter water levert circa 6 á 7 deciliter santen op.

Wilt u blijk geven van uw waardering voor NICC Magazine en het vele werk dat wij hiervoor maandelijks verrichten? Maakt u dan een vrijwillige donatie over op ons bankrekeningnummer NL39 RABO 0129 2168 36, t.n.v. NICC te Den Haag. Dank u wel.

Indische familierecepten en verhalen van 'Oma Stien' (94) gebundeld in een boek

In 1955 kwam Stien Boormeester (94) uit Nieuwegein met niet veel meer dan een koffer vol recepten en haar vijzel om de kruiden mee fijn te malen naar Nederland. Kinderen en kleinkinderen zijn opgegroeid met de heerlijke kruidige geuren en de recepten van moeder en oma. Kleindochter Pascale van Onselen heeft hier nu een familieboek van gemaakt. Het boek bevat allemaal heel bijzondere verhalen die met familiefoto's worden onderbouwd

Het boek *Indische koffer vol recepten* bestaat uit meer dan 60 recepten en daarnaast staan er allerlei verhalen over de familiegeschiedenis in het kookboek. De verhalen van de voorouders en van de generatie van Stien Boormeester zelf worden verteld aan de hand van de vijzel. "De *tjobèk* is voor onze familie een bijzonder kookgereedschap. Het is het enige wat is teruggevonden van onze familie na het bombardement op Soerabaja. Hij wordt traditioneel doorgegeven van generatie op generatie, op dit

moment is de vijzel in mijn bezit", vertelt Van Onselen.

Familiedocument

Het idee om de recepten te bundelen is ontstaan in de periode dat Van Onselen jarenlang in het buitenland zat voor haar werk. "In het buitenland gaan eerste gesprekken toch vaak over eten. Daardoor leer je mensen kennen en voel je sneller opgenomen. Daarnaast kan ik hiermee wat teruggeven aan de familie. Het is een soort familiedocument".

Oma Stien Boormeester (94) krijgt het boek overhandigd van haar kleindochter Pascale van Onselen. Foto: © Pascale van Onselen

Stien Boormeester woont ondanks haar hoge leeftijd nog altijd zelfstandig in haar aanleunwoning bij verzorgingshuis Vreeswijk. Van

Onselen heeft geprobeerd om de overlevingsdrang en een stuk wilskracht van haar oma te laten zien in de verhalen. "Het leven van mijn oma is zowel in Indonesië als in Nederland niet altijd even makkelijk geweest. Het boek bevat allemaal bijzondere verhalen die met familiefoto's worden onderbouwd."

Hoe herkenbaar is ook het commentaar van Oma Stien op het uitkomen van "Indische koffer vol recepten": "Mijn eigen kookboek..... Pas, zouden de andere mensen werkelijk belangstelling hebben voor onze verhalen, onze recepten en onze foto's? Ik kan het niet voorstellen. In onze familie maken we gerechten nu eenmaal op een bepaalde manier. Maar dat wil niet zeggen dat het persé zo moet. Hoewel, we hebben het altijd zo gedaan".

Vrijdag 24 november heeft de Nieuwegeinse wethouder Johan Gadella het familieboek in ontvangst genomen. Het boek wordt door Van Onselen overhandigd in de kamer van haar oma. "Oma is ontzettend trots op

het boek. Onlangs hebben we het lanceringsfeest gehad en daarbij waren ook een aantal kennissen uit Indonesië bij aanwezig. Een geweldige moment met tranen van geluk".

Oma Stien met kleindochter Pascale aan de keukentafel.

De verhalen zijn oude familie-verhalen, de recepten uit een kookschrift en de foto's uit

albums. Alles is herzien. De receptuur is getest en de verhalen nog eens doorgelezen. Oma Stien ziet het voor zich: "Zo is het goed. Nu mag iedereen het lezen".

Over de schrijfster

Zolang ik mij kan herinneren zijn liedjes, vakantiefoto's, reisverlagen en verhalen ingekleurd door geuren en smaken. Tropische herinneringen verweven met pittige recepten en heerlijke kruiden.

Ik sleepte koffers vol nieuwe kruiden van de ene kant van de wereld naar de andere. Soms als reiziger met een rugzak en soms ook als verhuizende expat met de hele inboedel in een 20-voets container. De verkenning van elk nieuw land begon op de markt. Het maakt ook niet uit waar ter wereld: op de Surinaamse, Aziatische, Antilliaanse, Centraal-Amerikaanse, Arabische en op de Afrikaanse markten is er maar één

vraag nodig voor een goed gesprek: "Wat is het en hoe maak ik het klaar?"

Het boek is gebonden en schitterend uitgevoerd op zwaar papier met veel foto's.

Het is te bestellen via de website van Pascale Van Onselen:

<http://www.koffersvolrecepten.nl/product/indische-koffer-vol-recepten/> Prijs: € 29,95.

zoekt donateurs

Het Indisch Platform behartigt de belangen van de Indische gemeenschap bij de Nederlandse regering

Stichting Het Indisch Platform - Postbus 85564 - 2508 CG Den Haag

Bankrek. nr. NL84 INGB 0088 3644 67 t.n.v. Indisch Platform

Het verhaal van een Sinyo (3)

Door: Fried Muller

Het derde deel van het levensverhaal van een Sinyo, geschreven door Fried Muller, die zijn verhaal beschikbaar stelde aan NICC Magazine voor publicatie. Het verhaal draagt hij op aan zijn vrouw Dorith en aan zijn kinderen en kleinkinderen. Het verhaal gaat over de jeugtherinneringen van Fried Muller in het oude Indië in de periode van 1937 tot 1951. De redactie dankt

Fried Muller voor zijn waardevolle bijdrage aan de inhoud van NICC Magazine.

Wij hebben maar één jaar in Batavia gewoond toen mijn vader weer werd overgeplaatst naar Yogyakarta. Wij gingen daar op de lagere school met de Bijbel, dat was op loopafstand van waar wij woonden. Ons huis was vlak bij het Toegoe hoofdstation gelegen.

Ons huis was van de SS, Staats Spoorwegen, dat ook vlak bij de locomotievenwerkplaats lag.

Ik had gauw vrienden waar ik woonde en Charles Lapré was toen wel mijn boezemvriend, die woonde één huis verderop. Hij had twee zusters en op de oudste zuster was ik direct verliefd. Zij was lang en had lang zwart haar heel knap gezicht echt mijn type. Maar mijn verliefdheid kwam

alleen van mijn kant, want zij was ouder dan ik en had andere interesses dan zo'n klein jochie van negen jaar en dat was altijd zo gebleven. Charles kon goed knikkeren en ik kon niet tegen mijn verlies en als wij geknikkerd hadden was er altijd bonje tot huilens toe, maar ik wou het knikkeren ook onder de knie krijgen en daarom speelde ik vaak met hem, mijn ergernis wegbijtend. Daar begreep ik dat als je iets goed onder de knie wilt krijgen je veel moet oefenen. Zonder oefening krijg je niets onder de knie. Dat werd later mijn lijfspreuk tot nu aan toe.

Wij hadden naast het huis een grote sawo-boom staan met reuze grote mierzoete vruchten en die gaf ik zo nu en dan aan mijn vriend Charles. Ik kreeg van hem een houten vork (cagak) om er een katapult van te maken, wat ik ook deed. Dat was mijn eerste geheime wapen. Ik heb er dagen zoniet weken mee geoefend en ik had een goed schot over mij gekregen.

Er was in die tijd ook een siësta tijd, maar niet voor mij en Charles, want dan gingen wij door de wijk op zoek naar fruit. In de mangotijd waren het natuurlijk de mango's. Ik schoot ze uit de boom en Charles pikte ze op.

Met de buit gingen wij mee naar huis en maakten daar rudjak, een pittig zoete fruitsla, van. Een fruitsla met een hete zoete saus gemaakt van gula Jawa (palm-suiker), asam (tamarinde), trassi en kencur. Wij aten dat alleen om onszelf te bewijzen dat het pikken van andermans fruit zin had. Mijn vader vroeg mij of hij mijn katapult mocht zien, dat ik ook met trots toonde. Hij heeft mij die nooit teruggegeven. De mensen waar wij de mango's hadden gepikt, hebben zich bij mijn ouders beklagd met beslaglegging van mijn katapult tot gevolg. Tegenover de Laprétjes woonde de familie van den Broek,

hele aardige mensen als ik daar kwam. Maar de interesses van de jongens van den Broek lagen op een heel ander niveau. Ze waren allemaal zo klein, het leek wel een lilliput familie.

Tegenover hun huis woonde Armand Hoop, maar daar hadden wij helemaal geen kontakten mee. Hij zat bij ons op school, bij mij in de klas en daar was ook alles mee gezegd. Ik had het gevoel dat hij van zijn ouders niet met ons mocht omgaan vanwege een "klasse" verschil. Zijn vader was stationschef en mijn vader werkte in de locomotievenwerkplaats. Ries en ik gingen ook wel eens naar de familie Vermaes die woonden op de Boemidjo Lor niet ver van ons huis. Met wie wij in die tijd bevriend waren kan ik mij niet meer herinneren. Het enige wat ik bij hun thuis altijd erg interessant vond was de reuzenbok die in de tuin stond en het was geen lieverdje, want hij zat vast aan de grote boom en als wij binnen kwamen boog hij zijn kop en richtte zijn horens onze kant op en krabde met zijn voorpoten in de droge grond. Ik liep er altijd met een grote boog omheen.

Op weg van ons huis, wij woonden op de Gowogan Tengah naar de Avé's die woonden op de Jl. Diponegoro (toen Jl. Toegoe) passeerden wij altijd de ijsfabriek. Iedereen in Djokja wist waar de ijsfabriek lag. Het was helemaal omheind door een stalen hek met zware stalen poorten. De directeur

van de fabriek was de heer Heubelt en zijn zoon Helmut zat bij mij in de klas. Zij waren geïmmigreerde Duitsers of uitgezonden Duitse werkkrachten en spraken thuis onder elkaar Duits. Zij hadden helemaal geen kontakten met wie dan ook met als gevolg dat Helmut geen vrienden had. Hij vroeg mij op school of ik bij hem langs wou komen om met zijn elektrische treinen te komen spelen. Dat deed ik dan ook en kwam vaak bij hem langs en keek mijn ogen uit met wat voor speelgoed hij was uitgerust. Hij had de mooiste Märklin treinen en tientallen Schuco auto's en ook veel sportuitrustingen. Ik mocht er zolang mee spelen als ik wilde.

Wij speelden ook badminton buiten in de tuin. Als wij naar binnen werden geroepen stond zijn blonde moeder ons met koek en limonade op te wachten. Het was natuurlijk wel interessant om met van die moderne dingen te spelen, maar naar de kali gaan om te zwemmen en met een katapult rond te zwerven was stukken spannender, maar dat mocht hij niet van zijn ouders. Hij wilde dat ik vaker naar zijn huis zou komen, want je kunt nog zoveel mooi speelgoed hebben, alleen is ook maar alleen. Hij beloofde mij dat hij mij zijn geheim zou laten zien.

Dat was als zijn ouders lagen te slapen of de liefde aan het bedrijven waren, hen via een zijraam te begluren. Hij had zijn kamer boven die van zijn ouders. Ik wist niet wat ik hoorde. Hij scheen op dat gebied mij jaren vooruit te zijn. Ik keek wel naar mooie meiden, maar zover ging het bij mij toen nog niet. Hij van zijn kant had verwacht dat ik er anders op zou reageren als ik toen deed. Maar onze vriendschap bleef totdat de familie Heubelt met alle andere Duitse families die in Indië woonden door de politie en de Nederlandse militairen werden gearresteerd.

Nadat Duitsland Nederland in mei 1940 had bezet, werden alle etnische Duitsers naar het eiland Onrust voor de haven van Batavia afgevoerd en geïnterneerd. Of ze voor of tegen Hitler waren maakte toen niet veel uit, ieder Duitser werd afgevoerd die verbleven daar totdat de Japanners Indië hadden veroverd. Wat ik heb vernomen zijn de meeste Duitsers via Japan en China naar Duitsland teruggekeerd. Zeker weet ik het niet. Van Helmut heb ik sindsdien nooit meer iets vernomen. Ik zou hem nu nog graag eens willen ontmoeten om zijn levenservaringen aan te horen.

Dan de jongens Avé waar ik met Joop lang bevriend ben geweest. Joop was in Indonesië gebleven en was Chef de Protocol van Sukarno geweest. Later onder Suharto was hij Minister van Toerisme geworden. Toch werd hem de toegang tot Australië geweigerd vanwege pedofiele verdenkingen. Oom Joop Avé en mijn vader waren goede vrienden. Zij hadden graag dat wij bij elkaar over de vloer kwamen. Helaas toen wij door de Japanners bezet werden, werd oom Joop net als mijn vader door de Japanse Kempeitai gearresteerd. Oom Joop heeft dit niet overleefd. Tante Tine Deighton is een zuster van mijn moeder en was getrouwd met Harry Deighton die ook bij de spoorwegen werkte. Hij was in die tijd baancontroleur en deed lange inspecties van de spoorbanen en had een bepaald traject te inspecteren. Hij was in die tijd op een heel klein stationnetje gedetacheerd. Dat plaatsje heette Djenar. Later woonden ze in Malangbong. Het huis van tante Tine en oom Harry was vlak naast een overweg gebouwd.

Verder in de hele omgeving alleen rijstvelden en een boerderij met melkkoeien en varkens van de familie Susenaar. Het waren Groningers. Daar ging mijn oom Harry wel eens naar toe als er een dolgedraaid varken afgeschoten moest worden.

Wij logeerden vaak bij de Deightons, maar er was verder niets te doen. Wij kregen van mijn tante Tine les met het schieten van een luchtdrukgeweer. Wij schoten de hele dag op slangen die hun kop boven het hoge gras uitstaken, maar ik heb al die tijd nog geen één geraakt. Ik denk dat dat geweer een kromme loop had, want ik doe het nu veel beter met mijn M1 met telescoop.

Paula en Tine met windbuksen in de andong terug van de jacht.

Toen Tine nog op vrijersvoeten was, logeerde ze veel bij ons omdat haar verloofde Harry bij ons in de buurt werkte en woonde nl. in Malangbong. Daarom waren Paula en kinderen officieel er altijd bij geweest als ze ergens naar toe gingen om de geliefden niet de gelegenheid te geven te zondigen. Het ging er toen aan toe als bij de Arabieren nu. De meeste huwelijken vroeger waren voor het overgrote deel moetjes geweest. Ook de katten van de burens waren in die tijd nooit veilig geweest. Ik was een echte kattenmepper geweest. Alle katten uit de buurt meden onze tuin als de pest. Ze wisten wat hen te wachten stond. Ik weet niet wat ik vroeger tegen katten had want als wij bij familie op bezoek kwamen werden alle katten verstopt om problemen te voorkomen.

Op een dag reden wij naar familie die ik nog nooit had ontmoet. Die woonde zo'n 30 km bij ons

vandaan in een huis met meerdere verdiepingen. Bij onze aankomst werden wij al door horden katten begroet. Grote en kleine van allerlei kleur en ras. Ik was helemaal niet verrast met zoveel katten.

Wat deed die tante van mij met zoveel katten? Ik dacht daar kan ik haar heel goed van afhelfen. Na de cake en limonade ging de familie geheel op in familie-nieuwtjes en ik kneep er maar tussenuit.

Ik zocht alle kleine katjes op en borg ze op in de koelkast. De meid liep toevallig langs de koelkast en hoorde het miauwen van de katten. Deed de deur van de koelkast open en vond de zes kleine katjes. Toen begon de meid te roepen, totdat mijn tante kwam aangelopen en mij allerlei verwensingen naar het hoofd slingerde. Mijn moeder kwam met een rotanstok aangelopen en ik kreeg er weer van langs. Ik stond bij ons in de familie bekend als de kattenmepper.

Mijn vader bouwde voor mij een mooie duiventil en mijn duiven vermenigvuldigen zich snel en na een half jaar had ik al acht duiven. De meeste waren witte duiven met een kuif, maar die vond ik te saai. Ik kocht op de pasar, markt fluiten die je op de staart van de duif vastzette, die had je in allerlei tonen. Van scherp fluitend tot zacht brommend. Wij kochten de scherp fluitende en plaatsten die op de staarten van de duiven. Door dat gefluit achter zich vlogen ze veel sneller.

Wij waren nog niet tevreden. Wij zagen in allerlei tijdschriften Spitfires van de RAF, dus wat deden wij. Wij kochten waterverf in allerlei kleuren. Daarna hebben wij alle duiven gevangen en die met waterverf overschilderd als de Spitfires. Daarna hebben wij ze allemaal op het dak gedroogd en mijn duivenbestand was dramatisch veranderd. Ik had nu duiven in camouflage kleuren. Ik heb niemand nog met zulke

duiven gezien ik was de enige in heel Yogya. Al mijn vrienden hadden het er over. Het was een prachtig gezicht voor mij zeker.

Op de school met de Bijbel heb ik vrij kort gezeten. Wij verhuisden in 1940. In 1941 werden alle scholen gesloten vanwege de komende Japanse invasie. Wij kregen thuis bijscholing van Hetty Valenbreder, maar ze had nogal problemen om mij wat bij te brengen. Ik was te onrustig en had andere plannen dan al dat onzinnige geleer. Na de lessen ging ik altijd over de muur naar George (Tji roepnaam) Loth. Die vond ik meestal op zijn kamer als hij thuis was. Hij was meestal nooit alleen, want hij lag meestal met één of andere griet in bed. Als ik voor zijn open raam stond te roepen riep hij mij altijd om zijn laatste verovering te komen bewonderen.

Hij had ook een zuster Lena, hele mooie vrouw. Zij was ouder dan Tji en had ook prachtig lang zwart haar en ze had mij graag dat ik daar op bezoek kwam en zwijmelde altijd dat het zo jammer was dat ik zo jong was. Ik kreeg van haar altijd een zoetigheid (wadjik) en limonade zonder mij te vragen of ik dat wel wilde hebben. Dat was toen zo'n zelfde geval als met Ilse Lapré. Ik wou toen dat ik wat ouder was, want de kriebels begonnen steeds sterker te roeren en wat moet je doen als zulke aanbiedingen iedere keer in je oor gefluisterd worden.

Tji was net van de technische school gekomen en hij moet zo'n 18 jaar geweest zijn en kon op Maguwo vliegveld beginnen als techniker. Als hij vrij was riep hij ons, Ries en mij, om te komen. Dan leerde hij ons te boksen met echte bokshandschoenen. In het begin mepten wij elkaar waar wij elkaar maar konden raken tot huilens toe, maar langzamerhand begonnen wij de bokstechniek beter te beheersen. Maar boxen

was niet mijn sport. Toen de oorlog begon werd Tji op Maguwo als militair ingedeeld bij de luchtafweer en luchtbescherming en werd na de capitulatie als alle andere militairen krijgsgevangene gemaakt en later overgebracht naar het Ngawikamp.

Mijn vader werd in 1942 door de Japanse Kempeitai gearresteerd met nog vele van zijn spoorwegcollega's. Van die groep spoorwegmannen in totaal 74 mannen bleven er 9 over. De meesten van hen kwamen om door marteling en ziekte. Deze 9 mannen werden ook naar Ngawi gestuurd en daar ontmoette mijn vader Tji Lot, die in de keuken werkte omdat hij zo sterk gespierd was en om al het zware werk te doen. Hij was ook de man die mijn vader van een wisse dood heeft gered want toen mijn vader daar aankwam was hij al zo sterk vermagerd, dat hij het zonder hulp en extra voedsel het niet lang meer zou overleven. Tot hij bij toeval Tji ontmoette en sinds die ontmoeting ging het hem stukken beter doordat Tji mijn vader van extra eten voorzag.

De Japanse identiteitskaart van Lodewijk Muller

Lena verging het na de Japanse capitulatie, in de bersiap periode, veel slechter. Door administratieve rompslomp konden zij en haar moeder niet geëvacueerd worden naar geallieerd, bevriend, gebied. Zij moesten zichzelf in een kampong bij Boemidjo Lor bedruipen. Afgesneden van alle hulp en financiële middelen. De pest brak uit en Lena werd er door

besmet en stierf een afschuwelijke dood.

Europa was in oorlog en Nederland, toen ons "moederland" zoals dat ons in die tijd werd voorgehouden, was bezet door de Duitsers. In 1941 mochten wij niet meer naar school. De scholen werden omgetoverd in kazernes voor Australische en Engelse militairen. Onze militairen hadden hun eigen kazernes. Vanaf die tijd geen school tot aan de Japanse capitulatie.

Mijn vader hoefde niet in militaire dienst, omdat iedereen van de spoorwegen cruciaal was voor het leger. Later vernam ik dat mijn vader van de militairen een kist met dynamiet heeft gekregen om alle locomotieven op te blazen. Gelukkig heeft hij dat niet gedaan anders had hij de oorlog zeker niet overleefd. De dynamiet heeft hij laten verbranden en de lonten in een put gegooid wat zijn geluk is geweest.

De Japanners wisten dat er gesaboteerd was en wilden weten wie dat op zijn geweten had. Zo werden op dezelfde dag een heleboel spoorwegpersoneel door de Japanse Kempeitai, militaire politie, opgepakt en in de plaatselijke gevangenis vastgezet. Eén voor één werden ze aan een verhoor op z'n Japans onderworpen. Velen hebben dat niet overleefd ook Charles en Joop hun vaders niet. Charles kwam niet meer bij me langs om te knikkeren en ik had angst om bij hem langs te gaan. Ik weet nu hoe erg het is om op die leeftijd te moeten vernemen dat jouw vader is omgekomen. Mijn vader had in onze achtertuin een schuilkelder laten bouwen die bestond uit een lang uitgegraven gat met haaks aan het uiteinde een ingang en bovenop zware spoorwegbielsen die met één meter dik klei waren afgedekt. Leek erg indrukwekkend maar was eigenlijk een schuilkelder van niks. Wij hebben er maar één keer in moeten schuilen

toen een Japans vliegtuig het hoofdstation dat vlakbij lag aanviel en er een lichte bom op gooide.

Op een morgen tijdens de Japanse invasie ging de sirene af en wij doken de schuilkelder in. Wij hoorden een vliegtuig boven ons cirkelen en mijn vader zei: ik ga even kijken. Hij stond nog niet buiten toen hij weer naar binnen sprong. Hij zei dat het vliegtuig ons ging aanvallen en vlak daarop hoorden wij een flinke knal, maar wat verder van ons af. Bij het spoorwegstation. Dat was alles wat wij tijdens die periode hebben meegemaakt. Toen wij bezet waren vlogen iedere morgen de Japanse tweemotorige bommenwerpers over ons huis naar doelen die nog bestookt werden.

Mijn Spitfires had ik toen willen laten opstijgen, maar bleken geen enkel gevaar voor de bommenwerpers. De bommenwerpers waren groen geschilderde vliegtuigen met een rode bol op één vleugel en op de zijkant van de romp.

Toen de Japanners een maand of wat ons bezet hadden ging mijn vader nog steeds normaal naar zijn werk net als alle andere mensen die bij de spoorwegen werkten.

Op een morgen zag en hoorde ik een tank en Japanse militairen onze straat in rennen en op bepaalde punten hielden ze de mensen tegen. Er kwamen twee officieren naar ons huis gelopen en vroegen om mijn moeder naar buiten te laten komen. Zij wilden de kamer van mijn ouders inspecteren, wat ze ook deden en verzegelden de klerenkast van mijn vader. Mijn moeder kreeg de opdracht om het huis binnen twee uur te verlaten. Onze bedienden moesten het huis ook verlaten en waar moesten die naar toe. Wij hadden aan het begin van de oorlog elk een rugzak met kleding om dat in geval van nood bij de hand te hebben.

De bedienden hebben van mijn moeder wat geld gekregen om de eerste noden te lenigen om in de kampong woongelegenheden te vinden. Wij liepen naar de familie Flohr die op de Pakuningratan woonde. De Flohrs kenden mijn moeder goed en boden ons een kamer aan om de eerste tijd bij hen door te brengen. Wij hoorden alleen dat mijn vader met andere mannen van de spoorwegen door de Japanse Kempeitai, de Japanse Militaire Politie, was opgepakt. Tegenover het huis waar wij nu verbleven woonde een Hollandse familie waarvan de man ook ergens gevangen zat, maar waar de officieren van de Kempeitai bij waren ingetrokken en de vrouw des huizen als gezelschapsdame optrad.

De eerste weken hoorden wij nog helemaal niets, maar daarna werd die vrouw iedere avond gemoles-teerd en de kreten en geschreeuw waren niet van de lucht. Vaak rende ze de straat over en schreeuwde om hulp voor onze tuindeur, maar niemand dorst haar te helpen. Dan kwam één van de Japanners haar halen. Met een of andere judogreep werd ze al kermend naar binnen gesleurd. Dat ging weken door en iedereen kon zijn ogen niet meer dicht doen, dus ging mijn moeder op zoek naar een andere plek. Ik was enorm onder de indruk van wat er allemaal gebeurde. Veilig voelde ik mij niet.

Mijn moeder verhandelde via haar Chinese kennissen alles wat los en vast zat, maar daar zat een groot risico in om spullen van mensen te verkopen. De Flohrs waar wij bij inwoonden wilden niet betrokken worden bij mijn moeders verkooppraktijken en vroegen ons ergens anders een onderkomen te vinden.

Wij verhuisden naar de familie Schoew in de Gowogan Lor waar wij in het paviljoen mochten wonen. Het stierf daar van de ratten en wandluizen, die ons 's nachts opvraten. Wij zaten vol onder de wantsenbeten en de enige remedie tegen die wantsen was de matrassen in de zon drogen, maar veel hielp dat niet. Ik was er niet alleen vies van maar ik sliep nauwelijks, want die beesten kwamen tevoorschijn als alles donker was en beten links en rechts waar ze je maar bijten konden. Ze hadden daar wel veel mangabomen in de tuin en die gaven zoveel vruchten dat wij zoveel mochten plukken als wij wilden anders werden ze door de kalongs, vliegende honden, opgevreten.

Het gezin Schoew bestond toen uit moeder, drie dochters, Maggie, Lies en Ernie en twee zoons Theo en Ferry. Veel ben ik hen niet tegengekomen, dus heb ik ook niet met hen kunnen praten omdat ze in dezelfde omstandigheden verkeerden als wij, alleen zij woonden niet in een SS Staats Spoor woning en konden in hun huis blijven wonen. Vader Schoew was ook door de Japanse Kempeitai opgepakt en afgevoerd. Sinds wij ons huis hebben moeten verlaten hadden wij ook geen inkomen meer. Mijn moeder kende veel Chinese handelaren en begon een handeltje met ze op te zetten. Wat zij deed zijn goederen van mensen verkopen die ook in geldnood zaten maar niet wisten hoe, of zelf de goederen niet wilden verkopen omdat ze bang waren om door de Jappen opgepakt te worden.

Mijn moeder verkocht auto's en elektrische apparaten van particulieren aan iedereen die er wat voor wilde betalen. Ze werd zo bekend dat zij bezoek kreeg van de Japanse militaire Inkoopdienst want die waren op zoek naar al het technisch materiaal dat overal bij particulieren verspreid lag en

dat verkocht ze dan zodat de mensen weer een paar maanden voedsel konden kopen. Haar bekendheid werd ook haar noodlot, want door jaloezie werd mijn moeder door onbekenden aangeklaagd dat zij een spion was voor de geallieerden en zij werd

daarvoor gearresteerd en in het politiebureau van Yogya opgesloten waar zij de rest van de oorlog heeft doorgebracht tot aan de capitulatie van Japan. Wat zij heeft meegemaakt heeft zij nooit aan ons willen vertellen. Ik wil het ook niet weten want ik

heb zelf al 3,5 jaar ellende meegemaakt. Alleen al om te overleven ben je dag en nacht wakker om te weten wat je de volgende dag zal gaan doen om aan eten te komen.

Naast de **straatnamen** 'vroeger en nu' van **Batavia / Jakarta**

<https://indearchipel.com/2017/05/24/straatnamen-batavia-jakarta/>

heeft "**In De Archipel**" nu ook die van **Medan** online staan.

<https://indearchipel.com/2017/09/07/straatnamen-medan/>

Federatie Indische Nederlanders

De nieuwe organisatie Federatie Indische Nederlanders is een onafhankelijk initiatief van een *nieuwe generatie* Indische Nederlanders.

Anno 2017 staat heel Indisch Nederland onder druk. Waar in het verleden vooral onverschilligheid gecombineerd met ongemak over het koloniale verleden daar debet aan waren, is dat nu ook het multiculturalisme. Steeds vaker wordt de Nederlandse/Europese etniciteit en de cultuur van de Indische Nederlanders ter discussie gesteld. Indische Nederlanders weten daar niet altijd een adequaat antwoord op te formuleren, terwijl onder de Indische Nederlanders de interesse voor hun geschiedenis juist toeneemt.

Het zijn deze omstandigheden die nopen tot een cultuuromslag. Zwijgen en niet-opvallen volstaan niet langer. Wil het Nederlands-Indisch cultureel erfgoed daadwerkelijk perspectief hebben dan is een nieuwe aanpak aangewezen. Als onafhankelijk initiatief van een nieuwe generatie Indische Nederlanders zet de Federatie INDO zich ook gedurende de periode 2017-2020 in voor Indisch Nederland, waar ook ter wereld.

De Federatie blijft dat doen op haar geheel eigen en vernieuwende wijze, waarbij haar motto "*Een andere generatie, een andere aanpak*" leidend is.

De Federatie koestert de ambitie de gewenste cultuuromslag te realiseren en daarmee een wezenlijke bijdrage te leveren aan haar statutaire doelstellingen, te weten:

- (1) het beschermen en bevorderen van het Nederlands-Indisch cultureel erfgoed;
- (2) het versterken van de geschiedkundige kennis rondom voormalig Nederlands-Indië,
- (3) het behartigen van de belangen van Indisch Nederland.

De Federatie zal haar doelen *proactief* en met inachtneming van

het *beginsel van subsidiariteit* nastreven door onder andere:

- (a) de belangen van Indische Nederlanders te articuleren en te agenderen,
- (b) informatie en educatiemateriaal te verstrekken,
- (c) onderwijs te verzorgen,
- (d) bijeenkomsten en activiteiten te organiseren,
- (e) samenwerking tussen reeds bestaande organisaties te bevorderen. Alle andere geëigende en wettige middelen die voor het doel bevorderlijk (kunnen) zijn zullen waar nodig worden aangewend.

De Federatie is voor haar inkomsten geheel afhankelijk van subsidies, donaties, erfstellingen, legaten en schenkingen. Er zal gedurende de periode 2017-2020 actief worden ingezet op het genereren van bekendheid, subsidies, donaties, erfstellingen, legaten en schenkingen. Voor zover hier van belang bestaat het huidige bestuur uit de heren M. Lentze (voorzitter) en D. Kohelet (penningmeester & secretaris). De bestuursleden verrichten hun werkzaamheden op onbezoldigde basis. Voor meer info, website: <http://www.federatie-indo.nl>. E-mail: info@federatie-indo.nl

Raden Saleh, beroemd in Indonesië

Hier totaal vergeten. In zijn vaderland een gevierd kunstenaar. Van Raden Saleh, ooit hofschilder van de Oranjes, wordt nu in Singapore een grote overzichtstentoonstelling gehouden.

"Het gemaskerde bal duurde tot zes uur in de morgen. Er waren beroemdheden aanwezig, onder wie de schrijvers Alexandre Dumas, Alphonse Karr en de gracieuze gravin de Renneville. Maar alle ogen waren gericht op een oogverblindende Javaanse prins in een smaragdgroene tuniek met gouden borduursels, op zijn hoofd een tulband met pluim en diamanten, en aan zijn gordel een met edelstenen bezette kris".

Raden Saleh, omstreeks 1860

Zo bericht *Le petit courrier des dames* in 1845 over de entree van de kunstenaar Raden Saleh in de Parijse salons. De correspondent beschrijft hem als volgt: 'De 32-jarige prins heeft een nobel voorkomen, een fluweelzachte gebronsde huid, ademt een parfum van bon ton en heeft een eenvoudige smaak. Zijn grootste passie is de studie van wetenschap en schilderkunst.

'Wie is deze Indonesische kunstenaar die zich de westerse stijl en techniek zo perfect had eigen gemaakt en die ze in Indonesië Vader van de Indonesische schilderkunst noemen? Wie is de schilder die eerst in hoge achting stond van diverse vorsten van het Nederlands koningshuis, maar wiens spectaculaire schilderij Boschbrand drie jaar geleden voor een bedrag tussen drie en vijf miljoen euro door de kleinkinderen van koningin Juliana aan de National Gallery in Singapore is verkocht?

In Nederland is Raden Saleh nauwelijks bekend, in het buitenland brengt zijn werk miljoenen op. Zijn biograaf, Werner Kraus, heeft daar een verklaring voor: 'In Holland werd Saleh, onderdaan uit de koloniën, als kunstenaar niet serieus genomen. De literatuur uit die tijd staat bol van negatieve kritiek over Raden Saleh en zijn kunst. En zijn schitterende Javaanse landschappen waren in Nederland niet bekend. Maar bij zijn terugkeer in 1851 naar Java werd Saleh al snel door de eerste nationalistische beweging, Boedi Oetomo, beschouwd als een geslaagd voorbeeld van inheemse emancipatie en als een schilder die op gelijke voet stond met zijn Europese collega's.'

Herwaardering

De herwaardering voor zijn werk in Indonesië dankt Saleh nu overigens vooral aan Kraus, die hem in 2012 internationaal heeft gelanceerd met een groot retrospectief in de National Gallery in Jakarta. Sindsdien krijgt hij erkenning als de 'pionier van de Indonesische schilderkunst'. Raden Sarief Bastaman Saleh (1811-1880) stamt uit een Javaans-Arabisch regentenfamilie uit Semarang, aan de noordkust

van Java. De jonge Saleh kan uitmuntend tekenen en wordt, na contact tussen de gouverneur-generaal Godert van der Capellen – de 'onderkoning van Indië' – en de regent van Semarang, naar Buitenzorg, het huidige Bogor, gestuurd. Daar ontdekt de Belg Antoine Payen, die als landschapsschilder in dienst is van het Nederlands-Indische Gouvernement, zijn tekentalent. Payen neemt Saleh als assistent mee op zijn reizen op Java en geeft hem zijn eerste tekenlessen.

'Boschbrand' van Raden Saleh

Op voordracht van de gouverneur-generaal Van der Capellen vertrekt de achttienjarige Saleh in 1829 naar Nederland om zich daar verder te scholen. Door zijn innemende karakter, zijn schoonheid en zijn exotische uitstraling wordt Saleh vrijwel zijn hele leven omringd door weldoeners, vorsten, beschermheren, chaperonnes en bewonderaars. In Den Haag ontfermt Jean Chrétien Baud, de latere minister van Koloniën, zich over de jonge prins.

Hij regelt inwoning, lessen Nederlands en wiskunde, en zorgt ervoor dat hij als leerling van de schilder Cornelis Kruseman en later van Andreas Schelfhout wordt aangenomen. Ook koning Willem I geeft zijn steun: Saleh krijgt als Kind van Staat begeleiding en een vorstelijke toelage van tweeduizend gulden per jaar uit de Indische midde-len van het departement van Koloniën.

Saleh krijgt bekendheid met zijn portretten van personen uit de betere kringen. Vanwege zijn adellijke afkomst, maar ook uit dankbaarheid, weigert hij overigens betaling voor zijn werk. Later schildert hij ook leeuwen, tijgers en herten, in hun natuurlijke omgeving of in jachttaferelen vol actie en beweging. De dompteur Pierre Henri Martin, eigenaar van een beroemde menagerie, stelt Saleh in staat zijn beroemde leeuw Nero te bestuderen. Saleh gaat ook regelmatig naar het Koninklijk Kabinet van Schilderijen in Den Haag (dat later is opgegaan in het Mauritshuis), waar hij oefent door werken van 17de-eeuwse schilders als Gerard Dou, Paulus Potter en Rembrandt te kopiëren.

Het prachtige huis van Saleh in Batavia. Litho naar een oorspronkelijke aquarel van J.C. Rappard, ca. 1882-1889. (KITLV)

En hij verzamelt prenten met dieronderwerpen die hem tot voorbeeld kunnen dienen. De jonge schilder heeft het uitstekend naar zijn zin, past zich snel aan en wil niets liever dan in Nederland blijven. Op pogingen hem te bekeren tot een vorm van Christendom antwoordt Saleh altijd: 'Word het eerst zelf onderling eens en kom dan bij mij.'

Naar eigen zeggen is hij ervan overtuigd dat hij in zijn geboorteland ook niet meer zou kunnen aarden. De Nederlandse regering werkt actief mee aan de prolongatie van zijn verblijf door

zijn toelage te verlengen. Tegelijkertijd biedt men hem een buitenlandse studiereis van achttien maanden aan, om hem in staat te stellen van zijn schilderkunst te kunnen leven. Saleh protesteert en weet zijn verblijf in Den Haag te rekken met als argument dat hij zich eerst verder in de Franse en Duitse taal wil bekwamen. Maar in 1839 begint hij aan een rondreis door Europa. Dat deze reis uiteindelijk tien jaar zal duren, is geen enkel probleem voor de regering, die zijn maandelijkse toelage gewoon blijft betalen.

In betrekkelijk korte tijd maakt Saleh in Duitsland, Frankrijk en Engeland naam als schilder en societyfiguur. Hij verkeert op vriendschappelijke voet met de Europese vorsten en aristocraten. Zo wordt hij onder meer uitgenodigd aan het hof in Dresden en raakt hij goed bevriend met hertog Ernst II van Saksen-Coburg en Gotha. In deze periode ontstaan de levendige historie- en dierschilderijen waarmee hij nu zoveel faam heeft, zoals Hertenjacht, uit 1846, Javaans landschap met tijgers, uit 1849, en Buffeljacht op Java, uit 1851.

Saleh sluit zijn Europese reis af in Parijs, waar hij via Antwerpen en Brussel in 1845 aankomt. Daar ontmoet hij zijn mentor, de Franse historieschilder Horace Vernet, die hem zijn atelier ter beschikking stelt. In een brief uit 1847 schrijft Saleh dat hij aan een schilderij 'van meer dan gewone proporties' is begonnen, een van de grootste schilderijen die hij ooit heeft gemaakt. Hij geeft het de titel Boschbrand. Het moet een afscheidsgeschenk worden voor Willem II, want Saleh is van plan naar Java terug te keren. Vlak voor de voltooiing overlijdt de vorst en beschermheer. Daarop

schenkt Saleh het doek in 1850 aan de nieuwe koning, Willem III, 'als eene geringe huldeblijk van mijnen diepe eerbied en innige erkentelijkheid'.

De verkoop van 'Boschbrand' in 2014 aan het nieuwe museum in Singapore leidde in Nederland tot grote ophef. Volgens de Rijksvoorlichtingsdienst stond het de erven van koningin Juliana volledig vrij te bepalen wat er met het werk gebeurde. Kunsthistorici vonden dat het afscheidscadeau van Raden Saleh deel is van de Nederlandse geschiedenis en om die reden nooit het land had mogen verlaten. Het grote doek (12 m²) lag tientallen jaren opgerold op zolder op Het Loo voor het in 2006 werd 'herontdekt'. Het zwaar beschadigde doek moest eerst geres taureerd voordat de Oranjes het konden verkopen aan Singapore. Daar heeft het nu een prominente plek gekregen in de National Gallery. Volgens The New York Times is 'Boschbrand' een van de hoogtepunten van het nieuwe museum. (Java Post)

De tentoonstelling 'Between Worlds: Raden Saleh and Juan Luna' loopt van 16 november 2017 tot 11 maart 2018. National Gallery, Singapore
<https://www.nationalgallery.sg/se-e-do/programme-detail/619/between-worlds-raden-saleh-and-juan-luna>.

Dit artikel verscheen eerder in het Financieel Dagblad

**Reparatie van iPhone, iPad en Android. Snel, vakkundig en redelijk geprijsd.
Klik [hier](#) voor de aanbieding. Borca-Online / BorcaDen webshop**

Borca **Online**
Computer **Service**

Weimarstraat 39
2562 GP Den Haag
070-364 2806
www.borca-online.nl

Crowdfunding boek 'Antara Nusa'

Medio november startte de crowdfunding voor het boek 'Antara Nusa' – persoonlijke levensverhalen van Indische Indonesische ouderen. Het boek bevat relatief onbekende geschiedenissen en verhalen van ouderen die hun wortels in Nederlands-Indië of Indonesië hebben. Vertellers zijn van Indische, Indonesische, Molukse, Indo-Chinese, Timorese en Surinaamse afkomst. Elke verteller werpt steeds weer een ander licht op de ontwrichtende periode van oorlog en dekolonisatie in Indië en de daaruit voortvloeiende gedwongen migratie naar Nederland. Naast verhalen bevat het boek, onder redactie van Yvette Kopijn, ook prachtige portretfoto's, gemaakt door de Indische fotograaf Armando Ello. Het boek vormt het beginpunt van

het vertelproject dat Stichting Nusantara Amsterdam in samenwerking met Stichting Zieraad organiseert. Naast het boek bestaat het project uit een serie filmpjes, een serie verhalenalons en een tentoonstelling.

De initiatiefnemers zullen het land intrekken met een reizende Verhalensalon met als doel om nóg meer verhalen vast te leggen, voordat het te laat is. In de verhalen proeven we de echo's van trauma en verlies,

maar ook van veerkracht en overlevingskunst. Het belang van het verbreken van het "Indisch Zwijgen" en erkenning voor de dramatische ervaringen van de Indische Nederlanders staat hierbij voorop. Als u dit belangrijk vindt, bekijkt u dat het promofilmje op <http://indogo.nl/> en lees verder wat de organisatie u biedt op: <https://indogo.nl/projects/vertelproject-antara-nusa/>. Tijdens deze actieperiode schrijft Yvette Kopijn iedere dag een blog over de wederwaardigheden tijdens haar zoektocht naar de verhalen en foto's en over de verborgen verhalen van haar eigen familie. U kunt de blogs teruglezen op: www.indogo.nl. (zie ook het artikel en advertentie op pagina 25-26)

5000 Kamptekeningen uit Nederlands-Indië

In "Het Geheugen Van Nederland" van het Nationaal Archief bevinden zich bijna 5000 tekeningen, gemaakt door gevangenen in de Japanse concentratiekampen in voormalig Nederlands-Indië.

De tekeningen staan op 247 pagina's en bevatten 20 afbeeldingen per pagina. Hieronder vindt u de LINK naar deze kamptekeningen op de website van Het Nationaal Archief (*Ctrl+click*).

<http://www.geheugenvannederland.nl/?nl/zoekresultaten/pagina/1/Kamptekeningen%20Nederlands%20Indi%C3%AB/%28cql.serverChoice%20all%20Kamptekeningen%20%20AND%20Nederlands%20%20AND%20Indi%C3%AB%29/&colcount=0&wst=Kamptekeningen%20Nederlands%20Indië>

Boekbespreking, e-Books, CD & DVD, Presentatie & Signeren

In het spoor van Birma – Femmy Fijten. Deze roman gaat over twee jonge mensen die beiden (indirect) slachtoffer zijn van de Tweede Wereldoorlog. Als tweede generatie slachtoffers dragen zij de sporen mee van het leed dat hun ouders is aangedaan. Zij is opgegroeid in een beklemmend gezin waarvan de ouders het bombardement van Rotterdam en de hongerwinter hebben meegemaakt. Zijn ouders hebben hun wortels in Nederlands-Indië en zwegen over de gruwelen onder de Japanse bezetter en de daarop volgende Bersiap. Hun levens kruisen elkaar, er ontstaat een romance, maar ze raken elkaar ook weer kwijt. De angst voor verraad en hun woede en achterdocht jegens buitenstaanders raken ze echter niet kwijt.

De roman is gebaseerd op waar-gebeurde verhalen en aangrijpende dagboek aantekeningen, opgetekend door een dwangarbeider die de verschrikkingen rond de Birma Spoorlijn heeft overleefd. De kennismaking met dit dagboek verandert in hoge mate het leven van de hoofdpersoon, Emma. Het verhaal van Emma is grotendeels gebaseerd op de jeugd van de auteur. In dit boek is opgenomen een indringende brief van Maarten 't Hart. Een emotioneel document. *Adviesprijs: € 20,00.*

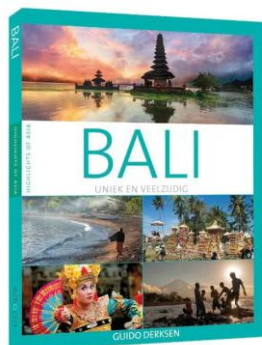
Hoe mooi alles – Mirjam van Hengel. Op 14 mei 1940 besluit de Joodse biologiestudent dat hij

weg moet uit Nederland. Hij vlucht per boot naar Nederlands-Indië. In Nederland weet zijn geliefde, Tineke Sanders, al gauw niet meer waar hij is. Ze schrijft brieven die

haar verloofde nooit bereiken. Pas twee jaar na het einde van de oorlog zien ze elkaar weer. Hun liefde blijkt onaangetaast, en duurt een leven lang. Een verrukkelijke roman voor iedereen. Ook voor degenen die nog nooit iets van Leo Vroman lezen of zelfs helemaal niet van zijn werk houden. Het boek vertelt het verhaal van ongecompliceerde liefde. *Adviesprijs: € 8,00.*

Bali – Guido Derksen. Weinig eilanden op deze wereld spreken zó tot de verbeelding als Bali. Misschien wel het grootste juweel van alle eilanden in de Indische Archipel. Schitterende rijstterrassen, mysterieuze tempels, witte stranden, dampende vulkanen, een fascinerend en geheel eigen Hindoeïstische cultuur, uitbundige kleuren, zoete bloemengeuren

en het geluid van de typische Balinese muziek. Dit maakt Bali tot een smeltkroes van beleving die je altijd bij zal blijven. Op het eiland kun je je stress achter je laten in serene spa's, contacten leggen met de kunstzinnige bevolking, kookcursussen volgen, surfen, raften en kiezen uit een veelheid van sfeervolle onderkomens; van eenvoudige en gastvrije losmen en homestays tot de allerbeste sterrenhotels. Bali-kenner Guido Derksen neemt je mee en deelt zijn enthousiasme en kennis over deze uitzonderlijke bestemming. *Adviesprijs: € 19,95.*

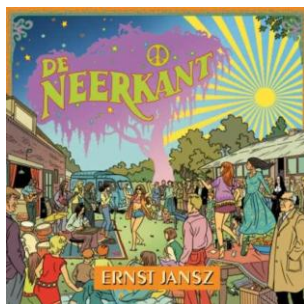
Familieziek – Peter van Dongen en Adriaan van Dis. 'Hun broertje, kort na de oorlog geboren. Een ongelukje, verborgen onder haar honger-oedeem.

Een smokkelkind tijdens de overtocht. Thuis noemden ze hem jongen, knul, of naar het laatste karwei dat hij heeft uitgevoerd: boener, veger, stoffer of stoker. Maar soms, als de meisjes erg vrijgevig waren, noemden ze hem heel lief: broer. Voor dit boek bewerkte Peter van Dongen de gelijknamige roman van Adriaan van Dis tot een beeldroman. Een verhaal in taferelen over een Indisch gezin, getekend door de oorlog, dat probeert te aarden in het Holland van de jaren vijftig. Zijn vader, gebrand op rechtsherstel van alle onrecht hem aangedaan, bereidt zijn zoon voor op een nieuw gevaar: de Russen. Temidden van dit alles vindt de

jongen troost bij zijn 'schaduwbroertje', wiens aanwezigheid hij altijd voelt, maar waarover nooit gesproken mag worden. *Adviesprijs: € 24,90.*

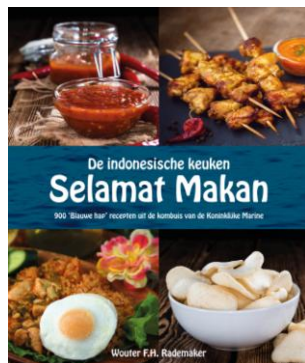
De Neerkant – Ernst Jansz. A de eerste uitgave: De Overkant in 1985 schrijft Ernst Jansz voor zichzelf "De Witte Kamer". Een toekomstroman waarin hij zijn geschiedenis van de jaren '70 van de vorige eeuw optekent als de 75 jarige Estimo Jara in het toekomstige jaar 2024. Nu de schrijver inmiddels dicht bij de leeftijd van zijn alter ego is gekomen, kan de vraag worden gesteld: Is hij nu die hij toen dacht te zullen zijn? De 23 hoofdstukken van De Witte Kamer wisselen als spiegels de evenzovele kronieken af die in De Neerkant worden verteld. Herinneringen aan de roerige jaren '70

met de hippietijd, vanaf het aanvankelijke comunne-leven met CCC op De Boerderij tot en met de eerste jaren van Doe Maar van 1978 tot 1980. Foto's in zwart-wit en kleur larden het verhaal over een leven in de muziek van toen, met alles erop en eraan: liefde, liedjes, vrienden, maar toch ook eenzaamheid. *Adviesprijs: € 29,50*

Indonesische Keuken-Selamat Makan – Wouter Rademakers. 900 'Blauwe hap' recepten uit de kombuis van de Koninklijke

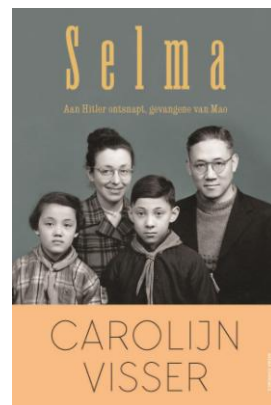
Marine. Voor dit boek verzamelde de auteur ruim 900 kenmerkende 'blauwe hap' recepten, bij velen bekend en geroemd door de liefhebber van de Indische keuken. Een compleet basisboek van eenvoudige Nasi tot aan een

uitgebreide rijsttafel. Onmisbaar voor elke Indische Keuken-enthousiast Bij de terugkeer van militairen waren uiteraard ook Indische personeelsleden van de Marine. Zij werden de 'blauwen' genoemd. Hun speciale nasi maaltijd wordt daarom algemeen de Blauwe Hap genoemd. En nog steeds wordt er bij de Marine op één dag in de week een 'Blauwe Hap' geserveerd. Traditie blijft traditie. *Adviesprijs: € 25,00.*

Selma – Aan Hitler ontsnapt, gevangene van Mao- Carolijn Visser. Selma Vos was de enige Nederlandse die in China ten tijde van de 'Laat honderd bloemen bloeien', 'De grote sprong voorwaarts' en de Culturele revolutie' woonde. Zij en haar gezin werden de slachtoffers van de grootse idealen van de Maoïstische Heilstaat. De Joodse Selma groeide op in IJmuiden en wist tijdens de Tweede Wereldoorlog aan de nazi's te ontkomen. Tijdens haar studie in Cambridge ontmoette ze de Chinees Chang Tsao, de man van haar leven. Na de geboorte

van hun kinderen Greta en Dop bouwden ze een leven op in het China van Mao. Chang was een vooraanstaand lid van de Partij en leidde het Psychologisch Instituut. Tijdens de Culturele Revolutie werd Chang uit zijn functie gezet en door zijn collega's aangevallen. Samen met Selma werd hij uiteindelijk gearresteerd. Het betekende de ondergang voor het hele gezin. De auteur schildert op

meesterlijke wijze de grote parades ter ere van de Volksrepubliek, de ideologische blindheid van westerse travellers, de grootste hongersnood die de wereld ooit gekend heeft en miljoenen doden veroorzaakte en de uitzinnige Rode Gardisten die alles wat Westers en oud was vernietigden. *Winnaar van de Libris Geschiedenisprijs 2017. Adviesprijs: € 15,00.*

De in deze rubriek besproken boeken, CD's en DVD's zijn verkrijgbaar bij de Internet Boekhandel Van Stockum in Den Haag of bij de erkende boekwinkel, tenzij anders vermeld

 VAN STOCKUM
INTERNET BOEKHANDEL
www.vanstockum.nl

Meer dan 120 titels over Nederlands-Indië

Neem eens een kijkje in de **uitgebreide boekenwinkel** van Historiek.net:

<https://geschiedenis-winkel.nl/nederlands-indie.html>

Korte berichten

Data Tong Tong Fair 2018 bekendgemaakt

Eindelijk zijn de data bekendgemaakt van de jubileum editie (60 jaar) van de Tong Tong Fair. Deze zal worden gehouden van donderdag 24 mei tot en met zondag 3 juni 2018. Elf dagen lang

staat de Indische stad op het Haagse Malieveld, inclusief de nachtblauwe 'bogtent' voor de Grand Pasar. In de komende weken en maanden zal telkens nieuwe informatie binnensijpelen.

Nieuw adres Stichting Tong Tong: Raamweg 2, 2596HL Den Haag.

UNESCO nominatie Voices of Comfort Women aangehouden

Sinds eind 2014 is de Stichting Japanse Ereschulden (JES) betrokken bij het internationaal project dat tot doel heeft authentieke documenten rond 'Comfort Women' (Troostmeisjes) bij de UNESCO te nomineren om in het "Memory of the World Register" te worden opgenomen. De geschiedenis van de Troostmeisjes, en vooral de rol van de Japanse regering tijdens de Tweede Wereldoorlog hierin, is een zeer belangrijk onderwerp dat ook in

de toekomst van historische waarde is en moet blijven.

Een internationale commissie onder leiding van een Zuid-Koreaanse team heeft sinds 2014 hard gewerkt om zoveel mogelijk authentieke en a-politieke documenten bij elkaar te verzamelen. Tot grote spijt echter is op 30 oktober het bericht ontvangen dat de gezamenlijke inspanning en nominatie in deze nominatieronde nog niet is opgenomen in het register en vooralsnog wordt 'aangehouden'.

Het bestuur van JES is zeer teleurgesteld in dit besluit en werkt met het internationale team door om uiteindelijk deze belangrijke documenten wel in het "Memory of the World Register" opgenomen te krijgen.

Rectificatie

Haastige spoed is zelden goed, zegt het spreekwoord en ook in ons geval is dit een waarheid. Omdat wij pas vlak voor het verschijnen van NICC Magazine

het verslagje kregen van de lustrumviering van het Indisch Herinneringscentrum (IHC), zijn wij in de haast vergeten om de naam van onze vrienden van **Indisch4ever** als bron te vermelden. Bij deze dan hersteld met welgemeende excuses.

Expositie 'De wereld van de VOC' wegens succes verlengd

Kaarten, brieven, scheepsjournalen, tekeningen enz. van de roemruchte Handelsonderneming die in de tentoonstelling worden getoond, kunt u nog een half jaar bewonderen. Wegens groot succes wordt de expositie verlengd tot 24

juni 2018. Opvallend is dat vooral veel schoolklassen de weg naar het Nationaal Archief weten te vinden.... Onder de stukken die geëxposeerd worden zijn onder andere het journaal van de beroemde Kapitein Bontekoe, bijgehouden tijdens zijn reizen van Batavia naar China en van Batavia naar Texel. Verder het scheepsjournaal van "De Gelderland", die naar de Molukken voer. Dit journaal bevat een tekening van een Dodo, de vroegst bekende Nederlandse afbeelding van dit inmiddels uitgestorven dier.

Aanmelding nieuwe gastsprekers

"I Witness" is een vrijwilligersproject van naoorlogse gastsprekers die door heel Nederland sprekebeurten en lezingen houden, voornamelijk op scholen, over de 2e Wereldoorlog. Onderwerpen zijn: Joden, Indische Nederlanders, het verzet, onderduiken, dwangarbeid, enz. Dit doen zij in hun eigen regio. Het Landelijk Bureau Na-

oorlogse Gastsprekers is op zoek naar enthousiaste mensen die de geschiedenis naar de jonge generatie willen uitdragen. Voor interne begeleiding en opleiding wordt natuurlijk gezorgd. Ook mensen die een eigen persoonlijk

I WITNESS

IN DE SCHOOL

LANDELIJK BUREAU NAOORLOGSE GASTSPREKERS

verhaal hebben zijn zeer welkom. Laat het verhaal van je eigen familie niet verloren gaan, maar vertel het aan kinderen, opdat het nooit vergeten wordt. Mede door donaties kan "I Witness" weer vier tot vijf nieuwe gastsprekers opleiden. Voor informatie, kijk op: <http://www.iwitnessindeschool.nl> of E-mail: info@iwitnessindeschool.nl.

Zeeuwse kroepoek

Vindt u nou dat de laatste tijd kroepoek nog echt naar udang smaakt....? Eigenlijk niet toch? En dat vond een ondernemer in het Zeeuwse Tholen nou ook. Hij besloot er wat aan te doen. Familiebedrijf Wilthagen is vooral bekend om zijn leverworst en knabbelspek (u weet wel, die krokant uitgebakken zwaardjes). Nu maken ze echte kroepoek van

Hollandse garnalen en niet alleen die maar ook nog in de smaken ui en zeewier. Frank en Marcel

Wilthagen hebben zich met dit product in het diepe gestort, maar met succes want ze kunnen nu al de vraag bijna niet aan. Enkele landelijke supermarktketens hebben het al in hun vaste assortiment opgenomen. Heeft uw super het nog niet in huis? Vraag er dan om bij de filiaalmanager. Enne, oja, de redactie van NICC Magazine heeft alledrie de smaken zelf geproefd. Lekkkkeerrrrr....!

Moesson december is uit

Gaat u mee met CHARD naar Spanje?

Evenals voorgaande jaren zal ook dit komende jaar weer een Spanjereis worden ondernomen met de Band CHARD. Bestemming is het bekende Hotel Papi in Malgrat de Mar aan de Costa de Barcelona. Van maandag 10 t/m woensdag 19 september 2018. In deze periode zal de band CHARD drie avonden optreden. U verblijft op basis van half-pension op 200 meter van het strand en 400 meter van het oude historische

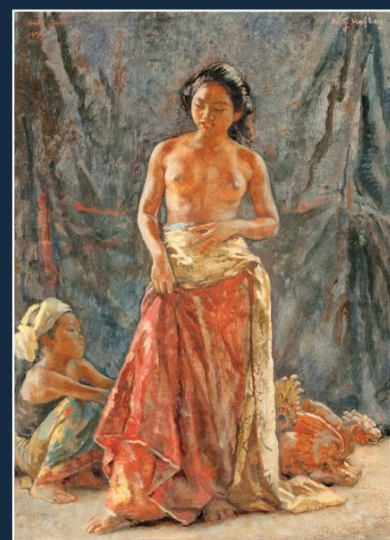

centrum. De reiskosten zijn € 349,00 per persoon, incl. de busreis, toeristenbelasting en administratiekosten. Toeslag 1 persoonskamer € 99,00 en first class reizen toeslag € 40,00. Versnaperingen, lunch onderweg, drankjes, reis- en annuleringsverzekering zijn niet inbegrepen. Wie vóór 25 januari boekt, krijgt een vroegboek korting van € 20,00. Aanmelden uiterlijk 1 april 2018 bij G. Wouda. E-mail: gwouda@upcmail.nl. of via Tel: 06-29505672. Bij aanmelding is een aanbetaling van € 100,00 vereist, dat met de totale reissom verrekend zal worden. Storten op: IBAN nr. NL79RABO 3288 2777 78 T.N.V. G.Wouda. De totale reissom dient uiterlijk 1 augustus te zijn voldaan.

ZEEUWS VEILINGHUIS

GEVRAAGD:
INDISCHE SCHILDERIJEN

W. G. Hofker (1902-1981)

Hamerprijs: € 600.000,-

Herengracht 74, 4331 PX Middelburg
Tel. 0118 - 650 680

WWW.ZEEUWSVEILINGHUIS.NL

(advertentie)

De oorlog van mijn vader

Mijn vader is een telg van de zogenaamde anderhalf generatie: de generatie die nog in Indië geboren is en als kind de (noodgedwongen) migratie naar Nederland meemaakte. Mijn vader werd op 1 november 1939 geboren in Soerabaja, een paar jaar voordat de Japanners Indië zouden bezetten en diep zouden ingrijpen in het alledaags leven. Maar op deze foto, de oudste die er van mijn vader bestaat, is het nog niet zover. Mijn vader is zojuist geboren en wordt liefdevol in de gaten gehouden door zijn oudere zus Jane (ook wel Puck genoemd). Een prachtig moment van verstild geluk. Mijn grootouders moeten blij met hem geweest zijn. Nu was er naast een meisje ook een jongen geboren. Het zou hun enige zoon blijven. Na mijn vader werden er nog twee meisjes geboren: Ruth die vlak voor het uitbreken van de oorlog geboren werd en Ingrid (ook wel Ineke genoemd), die pas na de oorlog geboren zou worden.

Voor mijn vader begon de oorlog al eind 1941. Terwijl mijn oma naar familie in Lawang was afgereisd om te bevallen van tante Ruth, werd mijn opa teruggeroepen naar de marinebasis in Soerabaja, waar hij werkzaam was. Het was bekend geworden dat de Japanners in aantocht waren en aangezien mijn opa alle kennis bezat over de elektrische systemen die op de marineboten en onderzeeërs gebruikt werden, moest hij zo snel mogelijk weg. Hij werd in eerste instantie overgebracht naar Singapore, maar zou uiteindelijk in Zuid-Afrika de oorlog doorbrengen. Hij liet een brief met drie maandsalarissen voor mijn oma achter bij zijn zwager, oom John, en vertrok.

Vanaf dat moment stond mijn oma er alleen voor. Echter omdat zij kon aantonen dat ze een Indonesische grootmoeder had, bracht ze de oorlog buiten het kamp door. In eerste instantie trok samen met haar kinderen in bij oom John en tante An. Maar toen oom John geïnterneerd werd, verhuisden ze naar Darmo: een zogenaamde 'beschermd wijk' die onder toezicht van de Japanners stond. Daar woonden ze samen in een huis met vier moeders, elf kinderen en één gelovige oma – vaders waren er niet.

Er is tot nu toe relatief weinig aandacht voor geweest, maar voor buitenkampers zoals mijn oma en haar kinderen kwam de moeilijkste periode pas nadat de Japanners zich op 15 augustus 1945 hadden overgegeven. In de maanden vlak na de Japanse capitulatie brak de Bersiap uit; een gruwelijke periode, waarin *pemuda's* (Indonesische onafhankelijkheidsstrijders) en *peloppers* (bendes criminele jongeren) probeerden af te rekenen met een ieder die Hollands was of met hen had samengewerkt.

Terwijl Britse troepen een deel van de Hollandse vrouwen en kinderen in Darmo op de 10e november 1945 uitgeleide deden naar de haven van Soerabaja om ze te evacueren naar Singapore,

werden mijn Indische oma en haar kinderen op 24 november door Indonesische soldaten opgepakt en in overvolle treinwagons overgebracht naar *Brangkal* een Republikeins (Indonesisch) kamp. Behalve wat rijst was er niets te eten, er heerste een voortdurend gebrek aan drinkwater en de sanitaire omstandigheden waren erbarmelijk. Beging je een overtreding, dan werd je net zo hardhandig gestraft als in een Jappenkamp – hetgeen ook mijn oma overkwam. Na overplaatsing naar het overvolle kamp *Soemobito*, eveneens een Republikeins kamp, werd mijn tante naast hongerodeem getroffen door dysenterie. Een injectie met het felbegeerde medicijn, waar mijn oma dagen om had moeten smeken, redde haar ternauwernood van de dood.

Op 13 juni 1946 werden mijn vader, mijn tantes en mijn oma door Hollandse soldaten uit het kamp bevrijd en per vliegtuig overgebracht naar Semarang. Van daaruit in een overvol tankschip naar Soerabaja, waar mijn opa, die inmiddels uit Zuid-Afrika was teruggekeerd, hen op de kade stond op te wachten.

Ook na die gezinshereniging was er van rust voorlopig geen sprake. De dekolonisatieoorlog brak los, met alle gewelddadigheden van dien. Pas toen het gezin in 1949 naar Pladju (Sumatra) verhuisde ervoer mijn vader voor het eerst iets van veiligheid, geborgenheid en rust. Een gevoel dat al snel verstoord werd, doordat er opnieuw verhuisd moest worden.

En dit keer naar het voor mijn vader onbekende Nederland

Begin 1953 liet hij zich samen met zijn oudste zus inschepen op de Johan van Oldenbarnevelt, het volgende ongewisse tegemoet. Een jongen van dertien jaar die in één klap zijn jeugd verloor. Respect heb ik voor mijn vader, dat hij zich zo goed door een kindertijd geslagen heeft die bol staat van onveiligheid, ontheemding en ontworteling. Zijn overlevingskunst bracht hij over op mij. Mijn vader nam ons elke vakantie mee uit kamperen en leerde ons hoe je je op een paar vierkante meter senang kunt voelen. Een kunst die ik nog altijd met mij meedraag. Ik ben een 'light traveler', die het leven leeft zonder ballast van al teveel materie. En voortdurend bezig is

om mijn nest te bouwen met de weinige spullen die ik heb – het liefst in kleine, knusse ruimtes, waar alles binnen handbereik ligt. Bijna mijn oma nabootsend in het kamp.

In het levensboek dat mijn vader een aantal jaren geleden uitgaf, schreef hij een opdracht voor mij: 'alles is goed gekomen. Uiteindelijk'.

Het welhaast bezwerende optimisme en de weigering om slachtoffer te zijn: ook daar herken ik mezelf in, ik draag het allemaal met mij mee.

Verdere inlichtingen:

<https://indogo.nl/projects/vertelproject-antara-nusa/>

Yvette Kopijn

Yvette (1966) werd op Aruba geboren uit een Indische vader en een Nederlandse moeder en woont sinds haar vierde in Nederland. Als schrijver, onderzoeker en docent houdt ze zich al 20 jaar bezig met het verzamelen van levensverhalen van migrantenouders waaronder die van Indische Nederlanders. Als Oral Historian gelooft zij erin dat het vertellen van het eigen levensverhaal zeker bij migrantenouders een proces van heling en verzoening op gang

kan brengen, waarbij de vertellers alsnog erkenning vinden voor ervaringen die al te lang genegeerd zijn. Verhalen over leven helpen te overleven.

Dat is de drijfveer waarmee Yvette levensverhalen verzamelt in boeken, websites en tentoonstellingen. Yvette werkte in het verleden bij Imagine Identity and Culture in Amsterdam Zuidoost en bij het Indisch Huis in Den Haag. Momenteel werkt zij bij haar eigen stichting Zieraad <https://zieraad.wordpress.com/> waaronder het lesprogramma "Ancestors Unknown Nederland", waarin leerlingen worden aangemoedigd om op zoek te gaan naar hun voorouders en familiegeschiedenis en toegang krijgen tot hun onderbelichte (koloniale) geschiedenissen.

ANTARA NUSA

Levensverhalen van ouderen uit
Indië/Indonesië

Steun dit verhalen
project tijdens de

Crowdfunding

Tot 17 Dec 2017

U kunt uw boek
of zitplaats
reserveren op

IndoGo.nl

(advertentie)

Recept

U las het al in de boekbespreking: bij de Marine wordt al sinds jaar en dag een keer per week een Nasi maaltijd geserveerd, die de naam de Blauwe Hap heeft gekregen. Hier het recept zoals onze foto-redacteur Han Dehne (zelf oud Marine-officier) weet dat het altijd wordt geserveerd.

Ingrediënten:

500 gr. rijst, 200 gr. varkens- of kippenvlees, margarine of slaolie, 3 eieren (geklutst), 50 gr. garnaaletjes (hoeft niet, mag wel), 150 gr. gerookt spek, 150 gr. magere ham, 50 gr. prei, 2 grote uien, 4 tenen knoflook, Maggi-aroma (flesje, dus geen blokjes), sambal oelek, stukje trassi, snufje zout, gesneden augurkjes, kroepoek.

Bereiding:

Kook de rijst gaar en droog. Varkensvlees, spek, ham prei en tot omelet gebakken eieren snijdt u tot reepjes. Pel de uien en snijd

ze niet al te fijn. Hak de knoflook in kleine stukjes.

Doe nu een stukje margarine of wat slaolie in een braadpan of wok en verhit dit (pas op dat de margarine niet verbrand). Bak het vlees en spek krokant en haal het

De Blauwe Hap

met een draadschep uit de pan. Bak de uiensnippers en haal ze er eveneens uit. Bak nu de knoflookstukjes en een stukje trassi (ca. 1/4) en voeg direct de rijst toe. Bak de rijst onder voortdurend omscheppen op niet al te hoog vuur. Voeg nu 1/2 el. Maggi aroma toe en sambal naar smaak. Dan het vlees, spek en de garnaaletjes erbij en goed mengen. Ook de preiringetjes kunt u nu toevoegen en warm even goed door. Nu het vuur uit en als laatste de reepjes omelet erdoor mengen. Serveer met augurk, komkommer en kroepoek. Evt. extra sambal op tafel en drink er een lekker koud biertje bij.

Selamat makan.

Adresboek van Bandoeng 1941

In dit adresboek staan de gegevens alfabetisch op familienaam met daarachter het adres waar hij of zij woonde in 1941

<http://www.boudewynvanoort.com/2016/02/adresboek-van-bandoeng/>

Just4Kids... voor iedereen van 6 tot 16 jaar

‘The Battle’ naar jouw school?

Wie weet het meest van veteranen op missie? Wie is de veteraan? Waarom doen ze dit? Wat zagen ze? Twee jonge BN-ers zoeken de antwoorden. Ze kruipen in de huid van drie veteranen. Dat doen ze in ‘The Battle’. Een meeslepend spel met film en live muziek. En jouw school kan meedoen.

The Battle

The Battle is een ,multimedia voorstelling die wordt uitgevoerd door de regimentsfanfare ‘Garde Grenadiers en Jagers’ van de Koninklijke Landmacht. En zij doen dit live bij jouw op school. Dit spektakel is speciaal bedoeld voor de onderbouw van het

voortgezet onderwijs. Alles bij elkaar een flitsende voorstelling van 60 minuten.

Klokhuis, Z@pplive, Superbrein

De hoofdrolspelers, Bart, Nienke en Pepijn zijn bekend bij jongeren. Alledrie speelden ze in het Klok-

huis. Bart daarnaast ook nog in Z@pplive, Holland Sport Junior en de Beste Vrienden Quiz. Nienke was ook te zien in De Buitendienst Superbrein en Zapp Your Planet. Pepijn speelde in de BZT Show

Veteranen

De leerlingen maken ook kennis met drie heuse veteranen. Marja Blok, die als vrouwelijke F-16 piloot bommen afwierp in Bosnië. Ahmad Azizi, die als Afghaanse vluchteling in Nederland terechtkwam en later weer werd ingezet als marechaussee in zijn geboorteland. En Jaaike Brandsma, die tijdens een patrouille in Derah Wood een been kwijtraakte bij een zelfmoordactie.

Het spel

The Battle bestaat uit een gefilmd spel. Nienke en Bart krijgen opdrachten van presentator Pepijn en de voormalige commandant van de Landmacht, generaal buiten dienst Mart de Kruif. De antwoorden moeten ze vinden in het museum. Het wordt een race tegen de klok. De acties worden

op het scherm live begeleid door het militaire orkest.

De leerlingen

De leerlingen in de zaal doen zelf mee. The Battle kent drie speelronden. Na elke ronde wordt de film stopgezet. Op dat moment begint de quiz met de leerlingen. De vragen vloeien voort uit de beelden in de film.

Leerdoelen

De thematiek past bij burgerschapsvorming, maatschappijleer en geschiedenis ckv, of bij het thema Vrede en Veiligheid. De voorstelling leent zich uitstekend voor discussie met de leerlingen in kleiner verband. Operationeel kan een gastles van een veteraan in de eigen groep zorgen voor een indrukwekkende aanvulling.

Organisatie

De voorstelling is voor vier tot vijf klassen tegelijk of maximaal 150 leerlingen. Een zaal met een podium van ca. 10 x 8 meter (25 musici) volstaat. Geluid, beeld en

techniek worden verzorgd door eigen mensen van het orkest. Is er geen geschikte locatie op school? Dan is een externe ruimte ook een prima idee. Twee voorstellingen achter elkaar? Ook dat behoort tot de mogelijkheden.

Aanvragen en informatie

De voorstelling wordt gratis aan de leerlingen aangeboden.

De voorstelling 'The Battle' kan voor de schooljaren 2018 en 2019 worden geboekt. In overleg wordt een geschikte datum gekozen.

Andere ideeën over het inzetten van de voorstelling? Neem dan contact op: info@veteranendag.nl.

Bekijk de trailer en meer op: www.veteranendag.nl/battle.

LIKE onze facebookpagina
<https://www.facebook.com/IndischCentrumNICC/>

Korte berichten

Gezocht: Jong talent

In de rubriek "**Just4Kids**" hebben we eerder al aandacht besteed aan jong talent. Zo plaatsten we

een artikeltje over twee meisjes die Indonesische dansen leerden en verder ook een stukje over een drumtalentje Heb jij nou ook zo'n talent? Kan je goed gitaarspelen en treed je ook op? Of ben je een tenniskampioen in de dop, een goed biljarter of kan je heel goed

dansen of zingen? Misschien ben je wel een hele goeie chef-kok, of ben je een kunstschilder of een fotograaf in de dop. Misschien ook wel een..... Kortom, alle jonge supertalenten van ca. 6 tot ca. 16 jaar oud willen we voor het voetlicht zetten. En wij willen dat

You've got talent? tell us about it

aan iedereen vertellen. Als je zelf niet zo heel goed kan schrijven, vraag dan of jouw ouders willen helpen en doe er een fotootje erbij. Of je stuurt jouw verhaal gewoon in je eigen woorden naar de redactie, dan maken wij er samen met jou een echt leuk artikel van.

Stuur je reacties dan naar:
info@indisch-centrum-den Haag.nl **DOEN HOOR.....!!!**

Recept

Hachee op z'n Indisch

Ingrediënten:

500 gr. runderlappen, 2 tenen knoflook, 4 kruidnagelen, 1 kg, rode uien, 2 el. tomatenpuree, 1 kopje granberrysap (of ander sap dat u toevallig in huis hebt, maar GEEN sinaasappelsap), 4 el. ketjap manis, 12 tl. djahé, 1 tl. ketoembar, 2 tl. sambal oelek, peper en zout, mespunt nootmuskaat, 100 gr. boter, laurierblad, 2 tl. bruine suiker, water.

Bereiden: verhit de boter in een ruime braadpan (pas op dat het niet verbrand). Snijd de runderlappen in grove dobbelstenen, snipper de uien grof en hak de knoflook fijn. Bestrooi het vlees met wat peper en zout en meng goed. Braad het vlees tot het rondom bruin is en doe dan de uien en knoflook erbij. Als de uien glazig worden, dan granberrysap erbij en wat water zodat het vlees net onder staat.

Meng nu de andere droge kruiden er doorheen, met de sambal, suiker en laurierblad (3 à 4 stuks). Laat ca 2,5 uur zachtjes sudderen. Het vlees moet supermals worden. Doe als laatste de tomatenpuree en de ketjap erbij en eventueel nog een scheutje azijn. Door het lange sudderen wordt de hachee vanzelf wat dikker. Zo niet, dan binden met maïzena of kant-en-klaar sauzenbinder of groentenbinder. Lekker met witte rijst en sperzieboontjes.

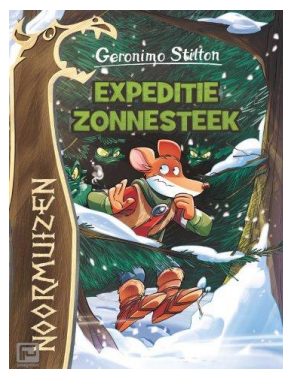
Selamat makan.

Boeken, e-books / cd-dvd

Expeditie Zonnesteek – 6-9 jr.

Geronimo Stilton. In dit giga spannende boek gaat Geronimorr op zoek naar een veiliger oord voor de Noormuizen. Rofjord is namelijk geen fijn thuis meer

voor de angstmuis, aangezien de Monsterdraken steeds vaker het eiland weten te vinden. Als Geronimorr en zijn vrienden de zee op gaan om de vermiste ontdekkingsmuis Erik Langsnorsson te zoeken, dient het ene na het andere gevaar zich aan. (Bij dit boek krijg je plaktattoos kado).
Prijs: € 15,95.

Operatie Pisang, Costa Banana

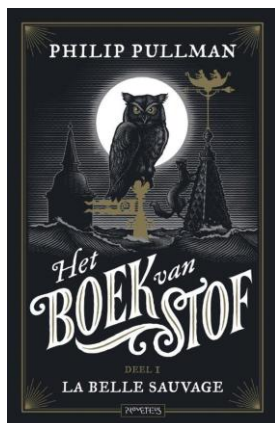
– 9-12 jr. – **Jozua Douglas.** Dit is het derde deel van de serie Costa Banana. Elly Hees maakte de illustraties voor dit spannende spionage avontuur. Rosa en Fico,

de kinderen van de knotsgekke president van Costa Banana, krijgen thuis les van meester Gabriel. Als de meester plotseling verdwijnt zonder afscheid te nemen, gaan Rosa en haar brioertje Fico en hun vriendin Julia op onderzoek uit. Al gauw ontdekken ze vreemde dingen in en rond het paleis. Wie is toch die beldschone Coco, met wie meester Gabriel verkering had? En wie is die geheimzinnige man met die snor? *Prijs: € 13,99.*

Het boek van stof – va. 12 jr. –

Philip Pullman. Malcolm Polstead is een eerlijke en hulpvaardige jongen, maar hij is ook vreselijk nieuwsgierig. In het klooster verderop wordt in het diepste geheim de kleine baby Lyra verzorgd. Het gaat allemaal goed, totdat opeens handlangers van het Magisterium hem opzoeken en alles over Lyra willen weten.

Malcolm gaat op onderzoek uit en raakt verstrengeld in een gevaarlijk complot. Intussen is er strom op komst en dreigt er een overstroming. Wat kan Malcolm nog doen om Lyra in veiligheid te houden? *Prijs: € 19,99.*

De overlevenden – va. 15 jr. Alexandra Bracken. (Info: In 2018 gaat de film 'The Darkest Minds' in première. De film gaat over dit boek) Als Ruby op haar tiende verjaardag wakker wordt, is er iets in haar anders dan de dag ervoor. De verandering is voor haar ouders alarmerend genoeg

om haar in de garage op te sluiten en de politie te bellen. Die verandering zorgt ervoor dat Ruby naar Thurmond (een zwaar bewaakt heropvoedingskamp) wordt gestuurd. Ze heeft weliswaar de mysterieuze ziekte overleefd, die als een epidemie over de jongeren

van Amerika raasde, maar ze heeft er iets angstaanjagends voor in de plaats gekregen: bovennatuurlijke krachten, die oncontroleerbaar zijn. Nu Ruby zestien is, behoort ze tot de gevaarlijkste tieners van van land. *Oordeel van de schrijfster Sarah J. Maas ('De*

Glazen Troon' en 'Hof van Doorns en Rozen'): "Dit boek is een van de beste boeken die ik ooit gelezen heb. Geen grapje. De opbouw en de plot zijn fenomenaal en de karakters zijn de meest levendige die ik in een boek ooit ben tegengekomen".

Speciale voor- prijs: € 15,00 i.p.v. €19,99.

Help NICC Magazine aan nieuwe abonnees

Verras uw familielid, vriend, kennis of collega met een GRATIS ABONNEMENT

info@indisch-centrum-den Haag.nl

Links4Kids

Heel veel leuke LINKS voor kinderen, maar niet alleen voor kinderen:

Doorlink-website naar tal van Indische en Indisch gerelateerde websites, blogs, personen en onderwerpen.
<https://linkenindisch4ever.wordpress.com/>

Website over online **geschiedenis** van, voor en met Indische Nederlanders.
<http://www.indischhistorisch.nl>

Informatie over **schoollespakketten** over het voormalige Nederlands-Indië.
www.gastdocenten.com

Indisch Herinneringscentrum Bronbeek
www.indischherinneringscentrum.nl

Indisch Museum, een digitaal museum over Nederlands-Indië:
<https://indischmuseum.wordpress.com>

Informatie over de **Nationale Indië-Herdenking** op 15 augustus. www.indieherdenking.nl

Een **Indische start-pagina voor de jeugd**: <http://suara-baru-kecil.jouwpagina.nl>

De **Jeugdwebsite** van de Nederlandse Oorlogsgravenstichting (Ned.-Indië).
http://www.eenlevenverloren.nl/index.php?go=home.personen@pag_enr=1

Info over boeken, artikelen, TV- en radiodocumentaires plus LINKS naar sites betreffende het Pakan-Baroe Spoorweg drama.
<http://pakanbaroe.my-free.website/>.

Taman Indonesia, Het leukste kleine Indonesische dierenpark in Nederland. <http://www.taman-indonesia.nl>

Koorenhuis - Den Haag, cursussen en workshops voor muziek, dans, kunst en theater.
<http://www.koorenhuis.nl>

Een informatieve website met heel veel **Theatervoorstellingen**, overal in Nederland en voor iedere leeftijd.
<http://www.kindertheater.nl/>

Kunstbende, Een landelijke organisatie met afdelingen in alle

provincies voor iedereen van 13 tot en met 18 jaar.

<http://www.kunstbende.nl>

Jeugd Startpagina "Open Start" <http://jeugd.openstart.nl>

Weblog "Indische Jeugdletteren" Blog van Marjorie van Putten:

<http://indischejeugdletteren.wordpress.com/over-mij/>

Villa Zebra, landelijke jeugdorganisatie

<http://www.villazebra.nl>

Young Adult Books, website met boekrecensies en webshop over boeken voor middelbare scholieren.

<http://www.youngadultbooks.nl/>

Jeugdbieb, leuke en informatieve website. <http://www.jeugdbieb.nl>

Cultuur, Jeugd, Sport en Media in Vlaanderen, website met van alles.

<http://www.cjism.vlaanderen.be>

Kinderboekenpraatjes. Veel boeken uitzoeken voor elke

leeftijdsgroep.

<http://www.kinderboekenpraatjes.nl>

Website **Indische Jeugdboeken**, compleet met een bestellink.

<http://www.antiquariaat-anna.nl/boek/kameleonboeken>

Wilt u blijk geven van uw waardering voor NICC Magazine en het vele werk dat wij hiervoor maandelijks verrichten? Maakt u dan een vrijwillige donatie over op ons bankrekeningnummer NL39 RABO 0129 2168 36, t.n.v. NICC te Den Haag. Dank u wel.

Column

Merry Christmas and a Happy new year!

Sinterklaas is alweer terug naar Spanje en na een benefiet voorstelling aan 150 kinderen in Apeldoorn in Het Kristal, met dank aan Nathaly Pattimukaij voor Sint Maarten, staat alweer de kerst voor de deur. We raken op Facebook op de Indogroep opgericht door Linda Uyleman al aardig in de stemming met heerlijke gerechten en lieve ontroerende berichten...

"Vroeger...." had mijn oma een Kerstboom die niet langer was dan 1.70 meter en zo nep, dat het eigenlijk direct uit de etalage kon komen. Alles hing synchroon. Er was geen Kerstbal of Kerstster die anders van kleur was dan rood of goud en het zal mij niets verbazen als mijn oma het zonder mijn opa, van te voren heeft geteld hoeveel sterren en ballen er om en eraan moesten hangen. Mijn moeder daarentegen, uit een ander bouwjaar, sloeg de andere kant op. Weliswaar wel een nepboom, maar van zeker 2 meter hoog en met allerlei kleuren ballen met

allerlei verschillende vormen. Van zilveren vogel met witte veren staarten, tot roze glimmende en blauwe glimmende naast rode, gouden en witte sterren, ballen, huisjes en druppels, met hier en daar een uitgesneden vorm, met nepsneeuw erop of met glitters. En niet te vergeten gouden kettingen en zilveren slingers.

Ik lag als kind heel graag onder de boom. Nee, niet, omdat ik me nou zo graag als verpakt cadeau er zag liggen. Maar meer omdat ik dan heerlijk kon wegdromen en alle glitters en kleuren tegelijk zag. Ik vermoed dat als mijn jongere broertje Taco er dan ook op af kwam, we er weer vandaan werden gehaald, maar het liefst, lag ik er op mijn rug, met mijn hoofd onder de boom weg te dromen na een lange koude winterse schooldag. "Vroeger..." hadden we nog echte winters... Helaas kunnen wij onze kinderen niet helemaal uitleggen hoe bijzonder het was om tot je knieën in de sneeuw buiten te lopen. En

met een slee al voor de deur het grootste plezier te beleven. Volgens mij moeten we nu wachten tot het maart is en naar Limburg vertrekken om een herinnering als deze te ontwikkelen. Gelukkig houdt onze oudste zoon van schaatsen en de ijsbaan en kijkt er ieder jaar weer naar uit, om – zijn onbewuste Indische dans en moves op het ijs – te vertonen. Van mij heeft hij dat schaatsen op ijs ieder geval niet.

Nu ik richting de 50 jaar ga, denk ik meer na over dit soort mooie herinneringen. Zo was het laatst ook hij die opeens uitte dat we vroeger heel veel zelfgemaakte koekjes hebben gemaakt met schoolvriendjes, maar ook tijdens logeerpartijtjes of tijdens de feestdagen. Ik herinner me nog, dat Rodin weer zelf versierde cupcakes wilde, maar ook een keer dat ik vanuit me werk kapot racete naar de snackbar om een zak patat te halen en een zelfgemaakte sneeuwbaan van karton voor de schaal met patat plaatste,

zodat de aandacht werd gevestigd op de Kerstachtige sneeuwbaan met poppetjes, en niet op de niet zelfgemaakte patat en schaal mayo en ketchup er achter. Drie keer raden welk gerecht er dat jaar het meest snel op was. "Vroeger..." vierden we Kerst-ontbijt in de klas. Maar tegenwoordig moet de hele school meedoen aan een lopend buffet en sta je in een mum van tijd op Facebook, Insta of andere digitale netwerken te pronken. Geef mij stiekem toch maar meer dat kleinere, fijne, ingetogene. Als 'Tante Sjan' probeer ik met mijn dulle beestenbende deze sfeer ieder jaar weer intiem te houden.

Of de groepen nu klein of groot zijn. Mijn grootste wens is om nog voor Stichting Pelita voor ouderen, de Indische voorstelling tentoon te mogen stellen. Laat ik dit meteen voornemen voor 2018! (En nee, dit is geen publiciteitsstunt, want ik ben gewoon nog van het bellen en spreken van mensen om wat voor elkaar te kunnen betekenen). Laatst vertelde ik onze kinderen "dat ik de hoorn erop gooide, zo boos ik was op een meneer aan de telefoon". Dit heb ik even moeten vertalen van telefoon naar mobiel en druk je op de knop in plaats van hoorn op telefoon... Was vroeger echt alles kleiner en intenser? Of lijkt dat zo, als je ouder wordt?

Als Indische geboren in Rotterdam met een grootmoeder wiens ouders van Ambonese komaf zijn, voelt het eigenlijk nooit goed als ik NIET een gerecht zelf heb gemaakt. De zak patat op het Kerstbuffet was weliswaar best geslaagd, maar dan ook eenmalig en u begrijpt, dat als onze jongens Rodin en Jordin, die tegen de zomervakantie jarig zijn, gezamenlijk hun verjaardag vieren, ik een hele rijsttafel tover voor alle visite.

Met Kerst is het anders. Dan ben ik meestal alleen met mijn man en de kinderen. Niet alleen omdat

mijn schoonouders niet meer leven en mijn ouders te ver wonen, maar zo is het de laatste jaren er ingeslopen. Sinds mijn opa Merkelbach van vaderskant is overleden, diens vrouw, mijn oma Susanne Lichtleitner ik helaas nooit heb gekend, en sinds mijn oma Warella is overleden van mijn moeders kant, zijn de kerstfeesten meer gezinsgericht dan familiegericht geworden. Een aantal pogingen heb ik wel gedaan richting neven en nichten om de traditie voort te zetten, dat me 1x is gelukt. Maar helaas is het daarbij gebleven. Wel ben ik er heel blij om, dat mijn moeder en haar broer en zussen ieder jaar kerst samen met elkaar en hun partners vieren "nu het nog kan".

Het klinkt gek, maar ik heb soms het gevoel, dat ik meer Indisch en ouderwets hierin ben. Ik verzamel het liefst de hele familie bij elkaar, spreek dan af, dat we allemaal Indische Kerstachtige gerechten maken, waarbij ik het romantische beeld heb, dat we dan oude foto's en videobanden gaan bekijken en oude herinneringen ophalen van "weet je nog, dat als de kaarsen brandden op oma's mooi gedekte Kersttafel, we stiekem met een mandarijnenschil het sap er tegen knepen en er zo een grote vlam vatte, dat bijna het Kerststukje in de fik ging" tot "weet je nog, dat het toch wel iets vredigs had als

we gingen bidden, ondanks we dit thuis bij papa en mama niet meer deden".

Herinneringen, tradities..... soms slik ik de brok weg en soms kan ik ze hartelijk en warm koesteren. Ik probeer in ieder geval vanuit mijn eigen gevoel, er samen met mijn man Johan, wat van te maken voor onze kinderen. En ik geloof, dat dit aardig lukt. Ja, ik ken ook van die momenten bijvoorbeeld dat ik met oud en nieuw alleen op zolder naar vuurwerk keek en alleen nog maar kon huilen, omdat mijn man die altijd keihard werkt lag te slapen en mijn oudste die toen nog klein was gelukkig dat jaar niet wakker werd van het geknal in de straat. En ik me verdrietig afvroeg waarom de hele familie toch apart alles vierde. En de meeste vrienden bij hun eigen ouders zaten. Nu was het ook zo, dat ik zwanger was van de tweede, dus dan ben je natuurlijk meer emotioneel als anders. En als Hooggevoelig persoon, kan ik de dingen nu eenmaal zeer intens beleven. Dus ook pijn. Ik noem mezelf ondertussen liever een dramaqueen dan een of ander triest geval. Dat ook komt door de eeltlaag van verharding door keiharde ervaringen in het leven. Maar gelukkig, voert de verzachting de boventoon en weet ik iedere keer weer de decembermaand om te toveren tot een mooie maand.

Mijn ouders zijn van een andere generatie. Ik probeer het soms anderen uit te leggen, alsof ik me verontschuldigd dat zij op hun eigen wijze Kerst willen vieren en niet met de kinderen en kleinkinderen, dat ze uit de hippie tijd komen. Met andere woorden: Mijn ouders kunnen toevallig beide niet tegen het beklemmende gevoel, dat het ieder jaar hetzelfde moet en zijn nu op een leeftijd, dat ze ook niet meer graag een uur na avond eten in de auto zitten. En om nou mezelf uit te nodigen...? Toch probeer ik het

ieder jaar weer. Echter heeft mijn vader zijn jeugdliefde gevonden en gaat zij graag naar de kerk. En mijn moeder is het liefste met haar broer en zussen met de kerst. Wie ben ik om dit dan tegen te houden? Ik gun het ze van harte en zoals zij afzonderlijk van elkaar zeggen, hangt het niet van twee dagen af of je saamhorigheid kan voelen. Ik denk er anders over. Ik ben het type van en/en. Dus heb ik mijn liefste tante, die normaliter niet in Nederland is, samen met haar man uitgenodigd op tweede Kerstdag. Helaas moeten we even afwachten wat de chemokuur met haar tegen die tijd zal doen, en stiekem bid ik, dat het doorgaat. En komt mijn vader met zijn vriendin op 23 december eten en gaan wij met mijn broer en zijn vriendin en hun kinderen op 1 januari bij hun langs. Mijn moeder geeft aan te moeten wennen aan haar pensioenleven en dus weinig tijd te hebben... maar ik vind het fijn dat ze nog vrijwillig werkt op haar oude werk, waarbij "de oudjes" iedere keer weer blij zijn om haar weer te zien, maar ik had toch stiekem gehoopt op meer tijd nu ze niet meer werkt...

Ik mag niet klagen en ik wil het ook niet. Sterker nog. Ik heb de laatste tijd zo goed contact met mijn ouders. Meer dan ooit en dit koester ik! Hierover meer in een volgend deel...We gaan nog even naar de Kerstplannen...

Hopelijk dus een Kerstdag met mijn oom en tante in ons huis en de andere Kerstdag is voor ons gezin heb ik een aantal jaren geleden besloten. Vorig jaar gingen we naar het theater in Rotterdam. En heb ik om de hoek van het theater zelfs onze kinderen laten zien waar de schepen vanuit Nederlands-Indie in de haven van Rotterdam naar binnen kwamen. We hebben er misschien nog geen 5 minuten

gestaan, maar ze weten dat ze van Indische en Molukse komaf zijn en mogen ze het ook weten dat we hier niet voor niets zijn terecht gekomen. En doken erna lekker de Burger King in.

De andere kerstdag hebben we lekker thuis gegeten en dat was ook heel fijn, want ik moest nog bijkomen van het werken en erna nog een poppentheatervoorstelling geven bij Burgers Bush in Arnhem bij Pasar Istimewa. Dit jaar gaan deze voorstellingen er niet gegeven worden, maar mag ik de dochter – Ilse – van mijn dit jaar overleden vriendin er mee naar toe op pad nemen. Van de familie Versluys, weet ik, dat zij gelukkig altijd met kerst samen zijn met de familie, dus hoef ik niet bang te zijn dat Ilse alleen is met kerst.

Mijn vriendin Versluys beter bekend als "oma Do" werd 97 jaar en heb ik heel fijn afscheid van mogen nemen. Alsof ze het zo gepland had met haar heerlijke wijze humor overleed ze dit jaar op 1 april. Wat mis ik het loopje naar haar huis.

Maar ik koester dat ik de laatste acht jaren haar heb mogen leren kennen en we elkaar konden steunen.

Nee, we weten allemaal als geen ander dat als de maand december er aan komt, het niet alleen maar over rozengeur en maneschijn gaat, niet waar?

Gelukkig kan ik als tevreden mens zeggen, dat ik een hoop liefde ken en heb gekend in mijn leven, en

koester ik hele verschillende, maar zeker mooie Kerstvieringen. En dit jaar gaan we naar de niet vergeten traditionele Mari Dansa in dansschool Parmentier in Amersfoort, georganiseerd door Connie Smith. (Ja, lieverd, ik weet dat je bescheiden bent, maar ik kan het niet laten uw naam te noemen, want ik vind het er geweldig... of moest ik nou "jouw naam" zeggen). Dit jaar treedt Ray Smith er op en ben ik benieuwd naar zijn Zonnestrallen. En weet ik, dat we als publiek weer verrast zullen worden met Indonesisch eten, Indonesische dansen en uiteraard Linedance en we the Jive (die ik nog steeds moet leren) op lekkere muziek mogen doen.

Als er dan uiteindelijk zo'n 200 man uit Amersfoort en omstreken, van 1e, 2e, 3e en zelfs 4e generatie dan ten slotte tevreden de zaal verlaten, hoor ik het zo graag als er gezegd wordt door de organisatoren "fijne dagen en een gelukkig nieuwjaar". Hoe warm is dat, om op die manier weer onder de Indischen te zijn en het jaar zo af te sluiten...

En dan..... gaan we richting oudejaarsavond! Even heb ik getwijfeld om te gaan werken, daar er een hoop mensen op mijn werk het thuis misschien niet zo gezellig hebben als in het tehuis waar ik werk... maar gelukkig, mag ik bij mijn gezin blijven en dat betekent dat we onze puber goed in de gaten houden, want dit jaar schijnt het laatste jaar te zijn, dat er nog privé vuurwerk in het openbaar mag afgestoken worden....

Voor nu, wens ik u een hele fijne Kerst en een gelukkig Nieuwjaar toe en hoop ik volgend jaar weer een beetje warmte en licht te mogen geven met mijn verhalen.

Liefs, Chantal ('Tante Sjan')

De ondergang van de Van Imhoff

Op 10 mei 1940 stak het Duitse leger de Nederlandse grens over. Na een kort verzet door een slecht voorbereid Nederlands leger namen ze zonder veel moeite de macht over.

Totaal onverwacht kwam het niet, en in Nederlands-Indië had men de expansiedrift van de Duitsers met argusogen bekeken. In de maanden voorafgaand aan de inval hadden de autoriteiten in Nederlands Indië als voorzorgsmaatregel alle namen en adressen van Duitsers en andere Duits-taligen verzameld. Toen het nieuws van de inval kwam werden zij onmiddellijk gearresteerd, en de mannen in kampen gevangen gezet.

In tegenstelling tot Europa bleef Nederlands Indië nog tot 1942 gevrijwaard van de oorlog. Maar met de groeiende angst voor een Japanse inval werd al in december '41 besloten om groepen Duitse gevangenen over te brengen naar Brits Indië. De meeste Duitsers waren zo goed ingevoerd in de Nederlands-Indische samenleving dat ze als bondgenoot van grote waarde konden zijn voor de Japanse invasiemacht.

Het Nederlandse stoomschip de Van Imhoff werd ingezet om 477 van de Duitse burgergevangenen over te zetten. Alles lijkt voor-spoedig te gaan tot het schip bij

Sumatra in het vizier van een Japans gevechtsvliegtuig komt. Zonder enig afweergeschut was het schip geen partij voor de Japanse vliegers. Er waren slechts een paar bommen voor nodig om het schip lek te laten slaan. En toen begon het drama.

Met de Nederlandse kapitein zelf voorop. Alle sloepen werden te water gelaten en pas toen de Nederlandse- en Indische bemanning veilig van boord waren kregen de Duitse gevangenen, die in het ruim van het schip gevangen zaten achter prikkeldraad en doodsangsten moeten hebben uitgestaan, de sleutels om zich te bevrijden.

Zonder sloepen en onder dreiging van gericht geweervuur, was het een vrijwel verloren zaak. Een groep drenkelingen werd op zee door een te hulp geschoten Nederlands schip aangetroffen. Maar omdat er alleen maar Duitsers op het vlot zaten, besloot de kapitein ze aan hun lot over te laten.

Slechts 66 Duitsers wisten de ramp te overleven en spoelden aan op het Nederlands-Indische eiland Nias. Hier pleegden ze samen met de Indische bevolking een coup en droegen het eiland later over aan de Japanners. Ruim vierhonderd gevangenen vonden op zee de dood.

Het incident werd in Nederland bij het grote publiek niet bekend, en ook de kapitein hield angstvallig stil wat er was gebeurd. Pas jaren later, in 1965, maakte Dick Verkijk als redacteur van VARA's 'Achter het nieuws' een reportage over de affaire. Deze werd door het bestuur van de omroep en de PvdA te gevoelig bevonden, en eindigde op de plank. Televisiechef J.W. Rengelink verdedigde de beslissing met de woorden:

'De erkenning dat ook Nederland – zij het incidenteel – een fout of zelfs fouten heeft gemaakt, kan juist een verzwakking zijn van de opvatting dat het in de eerste plaats de Duitsers zijn geweest, die een haatpsychose hebben veroorzaakt die hier en daar buiten de nazikringen tot felle reacties heeft geleid.'

Een andere directeur schreef: *'Het gebeurde staat in geen verhouding tot wat de nazi-staat hier heeft aangericht.'*

Toen Dick Verkijk vervolgens naar Het Parool ging met zijn verhaal werd hij door de omroep ontslagen. De film zelf is sindsdien spoorloos verdwenen.

Nu, meer dan vijftig jaar na de film van Verkijk wordt de waarheid over de ramp met de Van Imhoff alsnog verteld in het drieluik:

De Ondergang van de Imhoff. Zondag 10, 17 en 24 december om 20:15, VARA op NPO 2.

De Indische Agenda

LET OP! Sluitingsdatum kopij op 8 januari 2018

T/m 21 januari 2018: Twee eeuwen bewogen Indonesische geschiedenis.

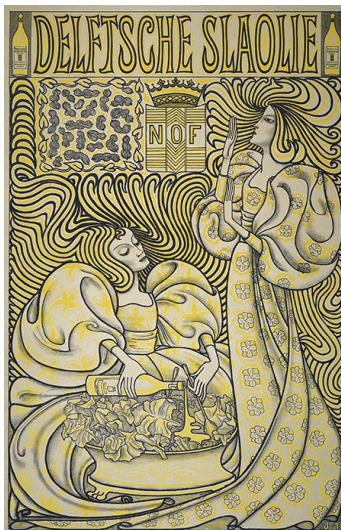
De tentoonstelling "Power & Other Things" verkent de laatste twee woelige eeuwen van de Indonesische geschiedenis. Hierbij komen ook thema's aan bod als islamisering, racisme, de rol van de vrouw, enz. De tentoonstelling verwijst naar een zin uit de onafhankelijkheidsverklaring, waarin geëist wordt dat "de kwesties rond de overdracht van de macht gewetensvol en zo snel mogelijk moeten worden behandeld". Het is opgebouwd rond de werken van 21 Indonesische en Westerse kunstenaars. Daarbij is de invloed van 450 jaar Nederlandse kolonisatie alom aanwezig. Curator Charles Esche zegt hierover: "Toch probeert de expositie in het rechte te komen met het koloniale verleden. De politieke instelling loopt als een rode draad door de werken heen, die heen en weer springt in tijd en ruimte en onderlinge verbanden legt. Power & Other Things biedt een soms duizelingwekkend beeld van de enorme diversiteit van de Indonesische archipel en toont aan hoezeer de gebeurtenissen uit

ligt de focus op de jaren '60 en '70 van de vorige eeuw, de periode dat hij internationaal doorbrak. Met deze expositie wil het Haagse Gemeentemuseum eerherstel vragen voor deze excentrieke kunstenaar. Veel werk van de in voormalig Nederlands Indië geboren Anton Heyboer werd in die tijd gekocht door het beroemde Museum of Modern Arts in New York. Ook het Gemeentemuseum heeft van

heinde en verre werken van Heyboer laten komen om deze tentoonstelling zo compleet mogelijk te maken. De locatie is: **Gemeentemuseum**, Stadhouderslaan 42, 2517 HV Den Haag. Zie voor entreprijzen en openingstijden de website van het museum <https://www.gemeentemuseum.nl>

T/m 3 juni 2018: Jan Toorop en het animisme. Deze tentoonstelling richt zich vrijwel volledig op de afkomst van de kunstenaar.

Hij groeide op in de natuur, het ruige oerwoud en voelde zich één met de Javaanse natuur en met de cultuur. De tentoonstelling is tot stand gekomen dankzij het feit dat vele particulieren en instellingen Toorop's werk in bruikleen hebben gegeven, mede dankzij de inspanningen van de bekende Frans Leidelmeijer. De locatie is: **Musee Lalique**, Gasthuisstraat 1, Doesburg. Zie voor entreprijzen, openingstijden en andere info: <http://www.musee-lalique.nl>.

T/m 30 juni 2019: Indonesische Bronzen – Schatten uit het Depot.

Het museum Volkenkunde toont een bijzondere verzameling bronzen voorwerpen die normaal in het depot blijven. Er zijn meer dan 200 Indonesische voorwerpen opgesteld. Ze bieden een schat aan informatie over de

geschiedenis van Indonesië. De beeldjes zijn eeuwenoud, gemaakt tussen de 8^e en 15^e eeuw, een periode waarin Java het centrum was van Hindoeïsme en Boeddhisme. Een tijdvak waarin ook enorme monumenten zoals de Boeddhistische Borobudur en de Hindoeïstische Tempel van Prambanan ontstonden. De beeldjes zijn grotendeels op Java gevonden, maar komen daar oorspronkelijk niet vandaan. Uit recent onderzoek weten we dat Java in die tijd via zee metaalstaven importeerde. De moeite waard om deze bijzondere tentoonstelling te bezichtigen.

heden en verleden sterk met elkaar verweven zijn. De locatie: **Kunstcentrum Bozar** (Paleis voor Schone Kunsten), Ravesteinstraat 23, 1000 Brussel, België. Voor bezoekersinformatie, zie de website: www.bozar.be/nl.

T/m 4 februari 2018: Anton Heyboer. In deze tentoonstelling

Locatie: **Museum Volkenkunde.**
Steenstraat 1, 2312 BS Leiden.
Openingstijden: Di. t/m Zo: 10.00
– 17.00 uur. Alle verdere bezoekeninfo: www.volkenkunde.nl.

14 januari 2018: As met een Indisch verleden. Wat doe je als je niet weet waar je de as van je moeder moet uitstrooien? Als elke plek die je maar kunt bedenken niet goed genoeg is? Daar sta je dan, met die urn in je handen. De herinnering aan haar dringen zich aan je op. Een moeder met een Indisch verleden en jij mals haar dochter, die twee culturen in zich draagt. In deze theatervoorstelling neemt Yvonne Groeneveld u mee in een zoektocht door haar eigen leven.

De herinnering aan haar moeder roept beelden op uit het verleden, waar zij voor een deel getuige van is geweest. Wat betekent die vermenging van culturen en hoe kan je definitief afscheid nemen

en daarnaast accepteren dat je nooit los van de ander zult zijn. De locatie: **Werftheater,** Oudegracht 58-60 (aan de Werf), 3511 AS Utrecht. Aanvang: 14.30 uur (kassa open 13.45 uur). Toegang: € 13,00. CJP, U-pas en 55+ € 11,00. Als EXTRA: voor € 10,00 extra kunt u na afloop genieten van een feestelijke appetizer en een heerlijke nasi rames. Hiervoor is reserveren verplicht. Kaarten via: 030-2315440 of via e-mail: <http://www.werftheater.nl/reserveren>.

CREAPRO
VERTALINGEN
■
Den Haag

*Vertalingen vanuit en naar alle moderne talen
Speciaal: technisch, medisch, juridisch en creatief
Schrijven van uw memoires, brochures en andere teksten*

**SINDS 1989 VERTALERS & GHOSTWRITERS
DIE U ZORGEN UIT HANDEN NEMEN**

Tel: 070-362 05 89 - 06-83205997

W: www.creapro.myplaces.nl

@: creapro@worldonline.nl

VERTAALWERK & GHOSTWRITING

(advertentie)

Redactie, medewerkers en technische staf wensen iedereen Gezellige Kerstdagen en een Gelukkig Nieuwjaar

Pasar Kalender 2017

(update: 1 december 2017)

Januari

14, 15: Steenwijk <http://www.istimewa-events.nl>.
26, 27, 28: Breda <http://www.winkelcentrumhogevocht.nl>

Februari

18 t/m 26: Amsterdam www.woutnijlandevenementen.nl

Maart

4, 5: Rijswijk (ZH) www.pasarmalamrijswijk.nl
10, 11, 12: Zwolle <http://www.istimewa-events.nl>.
19: Kallenkote (Steenwijk) www.tamanindonesia.nl.
24, 25, 26: Arnhem www.stellarevents.nl.
31: Apeldoorn www.pasarfestival.nl.

April

1, 2: Apeldoorn www.pasarfestival.nl.
15, 16, 17: Rotterdam <http://www.istimewa-events.nl>.
21, 22, 23: Nieuwegein www.stichtingstellar.nl
28, 29, 30: Brussel – BE <http://www.istimewa-events.nl>.
30: Zutphen www.pasaroostwest.nl

Mei

1: Brussel – BE <http://www.istimewa-events.nl>.
5, 6, 7: Hasselt – BE <http://www.istimewa-events.nl>.
6, 7: Kallenkote (Steenwijk) www.taman-indonesia.nl
5, 6, 7: Geleen www.pasarfestival.nl.
20, 21: Landgoed Nienoord (Leek) www.stichtingstellar.nl
25 t/m 28: Antwerpen – BE <http://www.istimewa-events.nl>.
25 t/m 31: Malieveld Den Haag www.tongtongfair.nl

Juni

1 t/m 5: Malieveld, Den Haag www.tongtongfair.nl
3, 4, 5: Den Helder www.stichtingstellar.nl
9, 10, 11: Purmerend <http://www.istimewa-events.nl>.
16, 17, 18: Goes <http://www.istimewa-events.nl>.
17: Wageningen <http://www.zinzia.nl>.
17, 18: Kallenkote (Steenwijk) www.taman-indonesia.nl
23, 24, 25: Leeuwarden www.stichtingstellar.nl
30: Zeist <http://www.istimewa-events.nl>.

Juli

1, 2: Zeist <http://www.istimewa-events.nl>.
7, 8, 9: Eindhoven www.stichtingstellar.nl
9: Breda www.raffyzorg.nl
8, 9: Kallenkote (Steenwijk) www.taman-indonesia.nl
14, 15, 16: Groningen www.pasarfestival.nl
22, 23: Emmeloord <http://www.istimewa-events.nl>.
28, 29, 30: Oostende – BE <http://www.istimewa-events.nl>.

Augustus

13 t/m 16: Dordrecht <http://www.istimewa-events.nl>.
17: Kallenkote (Steenwijk) www.taman-indonesia.nl
18, 19, 20: Tilburg www.stichtingstellar.nl
26, 27: Almere www.indischefeestavond.nl

September

8, 9, 10: Assen www.pasarfestival.nl.
15, 16, 17: Middelburg www.stichtingstellar.nl
16, 17: Kallenkote www.taman-indonesia.nl
17: Utrecht www.vrijooosttimor.nl
29, 30: Enschede www.pasarfestival.nl
30: Maastricht <http://www.istimewa-events.nl>.

Oktober

1: Enschede www.pasarfestival.nl.
6, 7: Amersfoort www.emiclaer.nl.
12 t/m 15: Alphen a/d Rijn <http://www.istimewa-events.nl>.
20, 21, 22: Nijmegen www.pasarfestival.nl. **AFGELAST**
28, 29: Leek www.stichtingstellar.nl

November

11, 12: Rijswijk www.pasarmalamrijswijk.nl

December

10: Den Bosch www.sccdehelftheuvel.nl.
23 dec. t/m 7 jan.: (behalve 1^e Kerstdag en Nieuwjaarsdag)
Arnhem, Burgers Zoo <http://www.istimewa-events.nl>.

Ziet u nog een foutje in deze lijst of heeft u een aanvulling of aan-/afmelding? Mail het ons.

Uw pasar aanmelden voor deze lijst? # info@indisch-centrum-denhaag.nl
ook kleine particuliere en verenigings pasars welkom (ter beoordeling door de redactie)

1ct

MEER DAN 40 NIEUW LANDEN

1ct/min naar vaste lijn

[Meer informatie](#)

Colofon

Digitaal maandelijks Magazine van:
Nederlands Indisch Cultureel Centrum

Hoofdredacteur: Hans Vogelsang

Redactie:

Jean-Marie Bosch van Drakestein

Ron Kraft

Henk Harcksen

Fotoredactie: Han Dehne

Juniorredacteur: Chinook de Deugd

Correspondenten:

Albert van Prehn (Muziek, column)

Silfraire Delhay (Indisch Platform)

Sabina de Rozario (Door Blauwe Ogen)

Armando Ello (Hoezo Indo)

Ivo Pabbruwe (New Zealand)

Gedichten: Mary-Jane Sahanaja

Vormgeving & lay-out: Hans Vogelsang

Ondersteuning: Groep de Mos

Technische realisatie & verzending:

Dennis van der Ham

<http://www.borca-online.nl/>

Versijning: de 15^e van elke maand

Sluitingsdatum kopij en advertenties:

de 10^e van elke maand

Advertentietarieven: op aanvraag

Abonnementen NICC Magazine: GRATIS

info@indisch-centrum-den Haag.nl

Postadres: Newtonstraat 660

2562 LA Den Haag - Netherlands

W: www.indisch-centrum-den Haag.nl

E: <http://indisch-centrum-den Haag.blogspot.com>

@: info@indisch-centrum-den Haag.nl

Rabobank IBAN: NL39 RABO 0129 216 836

t.n.v. N.I.C.C. te Den Haag

BIC: RABONL2U

Overname van (delen van de) inhoud is toegestaan, mits met bronvermelding.

© 2017 N.I.C.C. Den Haag

Herdenkingssymbool Melati

De Melati, de Indische jasmijn, is het herdenkingssymbool dat u onder andere kunt dragen op 15 augustus.

Prijs: per stuk : € 3,00; per 5 stuks: € 12,50; per 10 stuks: € 25,00

De prijzen zijn incl. administratie- en verzendkosten (Nederland)

Bestellen: <http://webshop.indieherdenking.nl/nl/>

SHOPDEN
BORCA ONLINE

Borca Online
Computer Service

Weimarstraat 39
2562 GP Den Haag
070-364 2806
www.borca-online.nl

	N A A M	e – M A I L A D R E S
1		
2		
3		
4		
5		
6		
7		
8		
9		
10		
11		
12		
13		
14		
15		
16		
17		
18		
19		
20		
21		
22		
23		
24		
25		

Deze e-mail-adressenlijst 'knippen en plakken' en versturen naar e-mail: info@indisch-centrum-den Haag.nl of printen en versturen per post (voldoende frankeren) naar: Administratie NICC Magazine # Newtonstraat 660 # 2562 LA Den Haag